A tartalomból

BORÓDI FERENC: „A vállalati munkák során gyakran mondják a team-tagok, hogy azt szeretik az értékelemzési munkákban, hogy ez nem egy rutinmunka, itt a kreativitás az egyik legfontosabb szempont. Az eredmények jelentkezése pedig rendkívül lelkesítő tud lenni." ÉRTÉKELEMZÉS—KREATIVITÁS — cikk a 4—5. oldalon.

MADARÁSZ GYÖRGY: „Az a véleményem, s ez egyre jobban érlelődik bennem, ha valaki el tud jutni olyan szintre, hogy képes magát függetleníteni az egész sportvezetéstől és mindenféle nemzeti szövetségnek az ilyen dolgaitól, akkor tud igazán nagy lenni. Akár egy Balczó, aki ott hagyott mindenkit és maga csinálta, vagy pl. Taróczy abszolút és függetlenül, szabadon." BAJNOKNŐ VAN A KÖRÜNKBEN — cikk a 7. oldalon.

HORN GÁBOR: „Ez volt az a pont, amikor az addig csak groteszk, kifordult játék egy pillanatra tragikussá vált. A felszólaló ugyanis elmondta: tévedett, amikor a dolgozatot önmagában, saját, objektívnek szánt értékrendje szerint pontozta, figyelmen kívül hagyva mindenféle taktikai, politikai, személyes érdekviszonyokat." ELMARADT HOZZÁSZÓLÁS — cikk a 2. oldalon.

HALAY EDIT: „Ha egy hallgató kilép a KISZ-ből, ez számomra egyet jelent azzal, hogy ki akar szállni abból a ringből, amelyikben országos célokért kellene küzdenie." KISZ-VITA — cikk a 4—5. oldalon.

FÓRIS GYÖRGY: „Gyakran úgy tűnik, mintha egyfajta kapitalista versengés folyna az állami vezetés és a KISZ képviselői, mindenek előtt az instruktorok között, az elsőévesek »kegyeinek« megszerzéséért." KELL-E NEKÜNK INSTRUKTOR? — cikk a 3. oldalon.

DOMBÓVÁRI NÓRA: „Ez a vetélkedő igazában a diákok és a tanárok közös ügye volt, s időnként olyan fergeteges bíztatásban részesültek a tanári csapatok a diákok részéről, amely — legalábbis ezekben a percekben — annyira közelhozta őket egymáshoz, ahogy éveken át soha." HAJRÁ TANÁROK — cikk a 8. oldalon.

IVANYOS JÁNOS: „A kérdések között szerepelt, hogy van-e szegénység Magyarországon? A társadalom közállapotai sokat fejlődtek — állapította meg Pozsgay elvtárs —, de tudomásul kell venni, hogy százezrek élnek a létminimum alatt, s ezzel a marxista társadalomtudománynak szembe kell nézni." A MINISZTER VÁLASZOLT — cikk a 7. oldalon.

VILÁG PROLETÁRJAI, EGYESÜLJETEK!

KÖZGAZDÁSZ

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXII. ÉVFOLYAM, 7. SZÁM — ÁRA 1,20 FT — 1980. ÁPRILIS 1.

„A mai magyar ifjúság békeviselt nemzedék"

Széles körű áttekintést adnak a lapok a XII. pártkongresszuson elhangzott felszólalásokból. Sok figyelemre méltó hozzászólás hangzott el társadalmi és gazdasági életünk főbb kérdéseiről.

Ünnepi számunkban az ifjúsággal kapcsolatos gondolatokból válogattunk:

„Pártunk ismeri a fiatalok valós gondjait. Azért tevékenykedik és arra ösztönzi az állami és a társadalmi szerveket is, hogy a fiatalok kapjanak egyenlő esélyt a tanulásban, a pályaválasztásban, a képzettségüknek megfelelő elhelyezkedésben, hogy javítsák a családalapítás, a lakáshoz jutás, az otthonteremtés feltételeit. Nem szabad lemondanunk egyetlen fiatalról sem, azoknak is segítőkezet kell nyújtani, akik rossz befolyás alá kerültek, a társadalom peremére szorultak... Úgy neveljük a fiatalokat, hogy a szocializmus rendíthetetlen hívei és lelkes építői legyenek." **(A Központi Bizottság beszámolójából.)**

„Az ifjúságot illetően ideje gyökeresen szakítanunk bizonyos torz szemléletekből fakadó megítélésekkel, magatartásformákkal... Találjuk meg az ifjúság helyét, ne csak akkor, ha hivatalosan beszélünk róla, hanem a mindennapi életben is... Abban biztosak lehetünk, hogy itt sem segít semmiféle óhaj, mint ahogyan tettek nélkül semmiben sem. Abban is biztosak lehetünk, hogy a mi ifjúságelképzelésünk, amely akarva, akaratlanul is saját fiatalságunk hasonmása — történelmileg is lehetetlen... Vegyük tudomásul, hogy a fizikailag és értelmileg fejlett embert nem lehet már sem gyerekként, sem valami elmaradt lényként kezelni. Rettenetesen suta dolog az, amikor a középiskolás nagydiákról, a főiskolásokról a tanárok, a felnőttek előttük, a diákok előtt úgy beszélnek, mint valami bábukról, az ő akaratuktól független egyedekről, miközben persze a srácok is kuncognak, s hasonló torz nézeteket vallanak az idősebb nemzedékről... Attól pedig ne féltsük az ifjúságot, hogy a korunk szabta feladatokat nem fogják megoldani. Lényegesen bonyolultabb világba születtek bele, egy magasabb színvonalú élet, magasabb követelményeit kell megoldani. Nem kisebbet, mint a megteremtett alapokon fejlett szocialista társadalom felépítését." **(Takács Imre)**

„Mi egyetemisták, a tudományegyetem jellegéből adódóan is, fokozott érdeklődéssel fordulunk a társadalmi kérdések felé. Sokszor nem értjük a meglevő társadalmi ellentmondásokat, azok okait. Kérdéseinkkel oktatóinkhoz fordulunk, s rájuk nagy felelősség hárul a válaszadásban. S ha kérdéseink sokszor türelmetlenek, hevesek is, a jobbra törekvést, a jó szándékot, a javítani akarást kell látni mögöttük... Hiányosságnak tartom, hogy az egyetemi oktatóknak nincs pedagógiai képzettségük... Az a véleményem, eredményesebb munkát tudnánk végezni, ha az egyetemisták kisebb százaléka volna KISZ-tag, de közöttük nagyobb arányban volnának lelkes, elkötelezett emberek. Úgy érzem, a mennyiségnek nem szabad a minőség rovására mennie." **(Vékony Judit)**

„Annak ellenére, hogy a múlt öt évben, némiképp csökkent a fiatal népesség száma, a KISZ-tagság — a legcsekélyebb tagfelvételi kampány nélkül is — csaknem 60 ezer ifjúval gyarapodott." **(Maróthy László)**

...Külön szeretném felhívni a fiatalok, a Kommunista Ifjúsági Szövetség vezetőinek a figyelmét, hogy legyenek még határozottabbak és küszöböljék ki munkájukból a bürokratikus vonásokat. Ehhez az itt felszólaló fiatalok hasznos tanácsokat adtak. Én még azt teszem hozzá a fiatalok számára, hogy ne a rosszat tanulják el az öregektől. Ami rossz, azt úgyis látják; itt-ott bürokratizálgatunk, papírhalmaz közepén ülünk. Ne ezt tanulják el. A jót tanulják el, és a mozgalmi munkában, különösen az ifjúsági munkában kevesebb legyen a bürokrácia." **(Kádár János vitaösszefoglalója)**

„Ifjúságunk ma képzettebb, tanultabb, mint a maguk idejében a hasonló nemzedékek voltak... felkészültebbek, társadalmilag és emberileg érzékenyebbek, ezért kíváncsibbak és vitatkozóbbak is. Várják és megbecsülik az őszinte szót, a nyíltságot és a kölcsönös bizalmat." **(Maróthy László)**

„Állítom, hogy őszinte, nyílt beszédre, bizalomra az ifjúság is bizalommal és nyílt közeledéssel válaszol. A mai ifjúság jóval műveltebb, képzettebb, mint az én ifjúságom volt. Ehhez a képzettséghez, műveltséghez, a magam generációja legszívesebben a kommunista hitet adná át számukra, mert úgy érzem ebből a hitből nekünk van több." **(Andrásfi Gyula)**

XII

„Amikor valaki egyetemista, vagy főiskolás, nagy terveket sző gondolatban, megszünteti a társadalmi egyenlőtlenségeket, rekordtermő búzafajtát kísérletez ki, fölfedezi a rákbetegség gyógyszerét. Úgy érzi, szakmájában minden fontos kérdés megoldása őrá vár. Sokaknak meg is van a lehetőségük, hogy a megszerzett szellemi tőkét kamatoztassák. Egyes szakmákban azonban nem ritka az ennél rosszabb, kiábrándítóbb pályakezdés sem. Jogosulatlan a kiábrándulás, ha abból ered, hogy a megpályázható állás nem Budapesten van, vagy ha abból, hogy a munkakört nem övezi elegendő presztízs. De jogos az elégedetlenség, ha a mérnöknek technikusi feladatot kell ellátnia, ha a gyártmányfejlesztő, vagy kitermelő feladatokat kiszorítják a laboránsi jellegű, rutinszerű ellenőrző tevékenységek, vagy ha egyszerű adminisztrációs munkakört kell betölteni.

Időnként az is előfordul, hogy annyi megpályázható álláshely sincs, mint végzős hallgató... A felsőoktatás azonban nemcsak a ma szakembereit, hanem a holnap értelmiségét is neveli, s így tartalmának, szerkezetének is a holnap nagyobb igényeihez kell igazodnia." **(Dr. Radics Katalin)**

Dr. Szarvas László elvtársnak,
MSZMP Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemi Pártbizottsága titkárának
Budapest
Dimitrov tér 8.

Tisztelt Szarvas elvtárs!

Megkaptam március 3-án kelt szíves levelüket s annak mellékletét, folyóiratuk idei első számát, amelyet a párt XII. kongresszusának szenteltek. A színvonalas folyóiratszám kiadásának indítékát melegen üdvözlöm; figyelmességüket őszintén köszönöm.

Kérem, adja át üdvözletem dr. Csizmadia Ernő rektor elvtársnak. Élve az alkalommal, minden jót, sikereket kívánok Önöknek, a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem oktatóinak, dolgozóinak, hallgatóinak — közösségük minden tagjának.

Budapest, 1980. március 6.

Elvtársi üdvözlettel:
Kádár János

„Mi voltunk a legszorgalmasabb hallgatók"

Dr. Máriás Antallal, az üzemszervezés tanszék vezetőjével beszélgettünk az óralátogatások tapasztalatairól. Máriás Antal régóta oktat már, s ezért is figyelemre méltóak lehetnek megállapításai.

— Hogyan vélekedik az óralátogatásokról?

— Rektorunknak az a törekvése, hogy a tanszékek fokozott figyelmet fordítsanak az oktatási folyamat olyan fontos elemeire, mint az előadások, tantermi gyakorlatok és szemináriumok, párosulva a *példamutatással*, azaz a rektori és dékáni óralátogatásokkal és azzal, hogy erre a tanszékvezetőket is serkentse — sőt elvárja tőlük — önmagában is *rokonszenves*. Hatása egyetemünk mai állapotában a tanár és diák számára egyaránt értelmezett tanulmányi fegyelemre feltétlenül pozitív. Elindíthat olyan folyamatot, amely egy ilyen szilárd oktatásmódszertani hagyományokkal nem rendelkező egyetemen közüggyé teszi az oktatási formákat és ezek révén jobbítja a jelenlegi — gyakran joggal bírált — oktatási folyamatot.

— A tanszéken milyen rendszere alakult ki az óralátogatásnak, és ön él-e ezzel a módszerrel?

— Én „óralátogató" tanár vagyok és a tanszék oktatókutató személyzete is az. Az 1977/78-as tanévben megkezdett munkánk, az oktatás tartalmi és módszertani megújítása nem nélkülözhette az elmúlt években azt, hogy a gyakorlatvezetők ne hallgassák végig az *összes* előadást, hogy ne tartsunk hétről hétre gyakorlatvezetői megbeszéléseket. A három féléves szaktárgy eleőadásainak legalább 80 százalékát az 1977/78-as tanévben meghallgattam. E tárgy „óralátogatásainak" az intenzitása ebben a tanévben csökkent: teljesen stabilizálódott a szaktárgy második félévi anyaga, megismertem az előadót, következésképpen a tanév második félévében nem járok előadásra. Nem így volt azonban az első félévben: korrigáltuk a szaktárgy első és harmadik félévi anyagát. Mondhatom: Balaton Károly, Dobák Miklós és én voltunk a III. évfolyam iparszak legszorgalmasabb „hallgatói" — vártuk is, hogy tiszteletbeli diáknak választanak bennünket. Jómagam néhány előadást is tartottam. A szaktárgy harmadik félévének új jegyzete megszabta a kereteket, korlátozta az óralátogatást, csak az előadások módszerére voltam néhány alkalommal kíváncsi.

— Miben látja óralátogatásainak hasznát?

— A legfontosabb eredménynek azt tartom, hogy összehangolódtunk kollégáimmal, megvitattuk szakmai, didaktikai kérdéseket, összhangot teremtettünk egy féléven belül az egyes előadók, továbbá az előadások és a gyakorlatok között. Talán kialakultak bizonyos tanszéki stílusjegyek. *Biztosan tudom*, mit és hogyan oktatnak kollégáim és azt is, *miképpen rezonál az a hallgatókban.*

— Hozzájárulhatnak az így szerzett tapasztalatok az oktatás javításához?

— Hadd kezdjem azzal, hogy az őszi félévben hétről hétre konstatáltam az előadásra járó III. éves diákok fogyását. Ez nem volt öröm, miként az sem, hogy az utolsó előadást három hallgatónak és két kollégámnak kellett volna megtartanom. Ezt nem homályosítja el, hogy a IV. évben fordított volt az előadások látogatásának tendenciája. Biztosan tudom, hogy ennek okát nem *csak* az előadókban, s nem *csak* a diákokban kell keresni. Még az sem hozhat megnyugtató eredményt, ha tanárban *és* diákban *együttesen* keressük az okokat. Talán az sem, ha az oktatási formákat és folyamatokat módosítjuk.

Láthatja: 29 éve vagyok a pályán és elbizonytalanodok, ha arra keresem a választ, miért alacsony hatásfokú az oktatás.

B. L.

Kolumbuszt felfedezte az egyetem

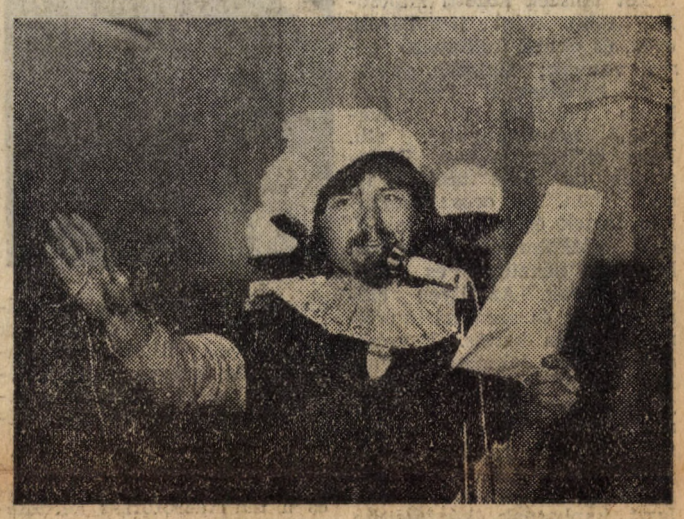

Úgy tűnik, ahogyan éveken keresztül a nagyvetélkedők megnyerése a ker. kar monopóliuma volt, úgy a diákrektori tisztséget elsősorban az ipar kar számára találták ki. Eddig négy ízben választhattunk magunknak rektort és ebből háromszor ipari kari jelölt jutott a célba. Igaz, tavaly az ált. kar csak egy hajszállal maradt el — mint ahogy idén a ker. kari jelöltnek sem sok hiányzott a győzelemhez.

Miben hozott újat az idei rektorválasztás?

Amikor négy évvel ezelőtt magát az ötletet bevették a műsorba, elsősorban a már hagyományos három-négy napos rendezvény egyik újdonságának, színfoltjának szánták (mint amilyen újítás idén a tanárvetélkedő volt). Az azt megelőző években a központi eseményt a vetélkedő és a sportdélelőtt jelentette — már hetekkel korábban a szervezők energiájának legnagyobb részét az erre való készülés kötötte le, beleértve ezek propagálását is. A rektorválasztás azonban nagyon hamar a tervezett „színfoltból" még a vetélkedőt is háttérbe szorító első számú akcióvá nőtte ki magát. Tulajdonképpen már 1977-ben is, Váradi amerikai stílusú választási kampánya, a fényképdömping, az aulai sajtóértekezlet, a jelölt elrablása és az aulába tévedt szirénázó rendőrautó, mindmind jelezték valami új kezdetét. Aztán a következő évben az ipar kariak „hunhadjárata" (harcban Attila hatalmáért), tavaly pedig „Horn-elvtárs" agitatív fellépése volt a KEN egyik legemlékezetesebb eseménye, feledtetve az egyéni programokat is.

Az idén már jószerivel a plakátok-reklámok kétharmada és az egyes akciók elsöprő többsége a kolumBUSZ-utazási iroda, a Lux-féle travelling az aulában) mind a rektorjelöltek körül forogtak, mint ahogy ugyancsak idén először a KEN háromnapos programjai közül (nem számítva a filmfesztivált), a péntek esti választáson voltak a legtöbben — többen mint a másnap délelőtti vetélkedőn. Kár, hogy ehhez képest időnként aránylag vontatottra sikerült maga az akció. Jó lett volna betartani az ötperces keretet a választási beszédben (magunknak a beszédeknek is jót tett volna némi „húzás"...), és nem ártott volna általában pergőbbé tenni a lebonyolítást. Sokat számított persze, hogy a négyből két jelölt viszonylag gyengébb volt — annál inkább kihangsúlyozódott a Lux—Kolumbusz párharc, ami elsősorban a semlegesek számára az utolsó percekig kétesélyes küzdelemnek tűnt.

Végül is „Kolumbusz Tomi" (polgári nevén Mucsányi Tamás II. év ipar) abszolút többséget, 110 szavazatot szerzett, amiben bizonyára szerepet játszott a legutolsó mutatványa önmaga sokoldalúságáról, amikor többek között énekelt, zongorázott és labdazsonglőri bemutatót is tartott.

A választás tehát lezajlott és az ipar kari „stáb"-nak teljes lehetett az öröme. Az idén egyébként náluk dolgoztak a legtöbben. Kellett is: az utazási iroda, a fényképészműhely berendezése, a Kolumbusz-tojások, vagy a gomblyukba tűzhető jelvények rengeteg apró munkát igényeltek. Kár, hogy idén nem szóltak „fanfárok", nem nyújtott át az egyetemi vezetés részéről (akárcsak jelképes) rektori nyakláncot senki, és a győztes sem mondott rövid, de szellemes üdvözlő beszédet. Úgy tűnik, feledésbe merült az a négy évvel ezelőtti „játékszabály" is, hogy a diákrektor az igazi rektorral *közösen* hozhat egy olyan határozatot, ami az egyetemi életet érinti, és a KEN után is életben marad. És jó lenne eldönteni azt is, hogy mi is a diákrektor igazi „jelentősége". Mert ha a választás színes programján túl az is, hogy ő legyen a KEN első számú védnöke és szimbóluma, akkor talán a jövőben ne a *második* nap este kerüljön sor megválasztására...

No, de ez már a jövő gondja. Addig is: Kolumbuszt — 1980-ban — felfedezte az egyetem...

— fóris

Köszönet

Kedves Csizmadia elvtárs!

A Magyar Vöröskereszt IX. ker. vezetősége, ezúton mond köszönetet a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen 1980. III. 4-én megrendezett térítésmentes véradás előkészítésében nyújtott segítségért.

Külön köszönetünket fejezzük ki a rektori hivatalnak, a pártbizottságnak — név szerint Bikics elvtársnak —, a szakszervezetnek és a KISZ-bizottságnak, és nem utolsósorban az egyetem dolgozóinak, hallgatóinak, akik véradásukkal elősegítették a véradás sikerét.

Örömmel értesítjük önt, hogy az 1979. évi térítésmentes véradás eredményéhez viszonyítva, az idei közel 50 százalékkal jobban sikerült, ami lehetőséget adott ahhoz, hogy három motoros szívműtétet el tudtak végezni.

1980. évi eredmény: jelentkezett 214 fő, vért adott 206 fő, 76,750 ml vér lett.

A rászorult betegek és magunk nevében ismét köszönjük fáradozásukat és önfeláldozásukat és kérjük a továbbiakban is segítségüket.

Moór Ottóné,
a Magyar Vöröskereszt
IX. ker. vezetőség titkára

Gazdasági mechanizmus a Szovjetunióban

Egyetemünk vendége volt február 26. és március 24. között *Jagodkina Izolda Arkagyievna*, a moszkvai Plehanov Közgazdasági — Statisztikai Főiskola pg-tanszékének professzora.

— *Mi a célja egyetemünkre tett utazásának?*

— Egyetemeinket régi barátság köti össze, melynek alapja a közgáz és a Plehanov főiskola közötti együttműködési szerződés. Jómagam a pg-tanszéken dolgozom, így elmondhatom, hogy a két tanszék közötti kapcsolat, több mint tizenhárom éves, és ennek különböző formái vannak; aktuális, gazdasági kérdésekkel foglalkozó közös tudományos kiadványok, tanulmányutak stb. Nem először vagyok Budapesten, de most tanítok itt első ízben. Az orosz tanszéken tartok órákat III. és IV. éves diákoknak, elsősorban külker-, pénzügy- és iparszakosoknak. Az ilyen előadásoknak és szemináriumoknak a célja kettős. Egyrészt a diákoknak lehetőségük van, hogy olyan emberrel beszéljenek oroszul, akiknek ez az anyanyelve, másrészt megismerkedhetnek néhány aktuális elméleti kérdéssel, új közgazdasági terminussal, és választ kaphatnak kérdéseikre.

— *Milyen kérdéseket tettek fel a diákok az órákon, mi iránt érdeklődtek?*

— A diákoknak tartott előadásaim és a beszélgetések fő témája a társadalmi termelés hatékonysága növelésének, a tervezés és a gazdasági mechanizmus tökéletesítésének, a gazdaság fejlesztésének, a munkaerő-tartalékok hatékony felhasználásának kérdése volt. A diákokat érdekelte a Szovjetunió életének több aspektusa is; a lakáselosztás, az, hogy mennyit kell fizetni a lakás igénybevételéért, a dolgozók mely rétege számít magasan fizetettnek, miért maradhatott meg a baksis és a borravaló rendszere. Érdeklődtek, hogy mennyi a fizetésem, milyen a lakásom, mennyibe kerülnek különböző áruk és szolgáltatások. Sok kérdés volt az olimpiáról, az amerikai embargóról.

— *A tanításon kívül milyen más kérdéseket tanulmányoz Budapesten?*

— Már említettem, hogy tanszékeink régóta együttműködnek. Most két közös kiadványon dolgozunk, az egyik a „Munka és termék" című tudományos válogatás, a másik pedig a „Munka jellege a szocializmusban" című monográfia. Már vannak tapasztalataink az ilyen közös kiadványok terén. Ez elég bonyolult dolog, de reméljük, hogy minden rendben lesz. Ezenkívül Budapesten dolgozik főiskolánk két volt hallgatója, akik ugyan már igen régen végeztek, de jelenleg aspiránsok a főiskolánkon. Konzultáltam velük a kandidátusi vizsgával kapcsolatban.

— *Mivel foglalkozik Moszkvában?*

— A pg-tanszéken dolgozom, én tartom első- és másodéves diákjainknak az előadásokat. A főiskolánk aspiránsainak is tartok előadásokat, mivel a kandidátusi cím védése előtt valamennyiüknek vizsgázni kell ebből a tárgyból. Az én irányításom alatt is dolgoznak aspiránsok, akiknek én vagyok a tudományos vezetőjük, segítek nekik a disszertáció írásában és védésében. Ezenkívül én vagyok főiskolánk tudományos minősítő bizottságának tudományos titkára, feladataim közé tartozik a disszertációk védésének, illetve a bizottság munkájának szervezése.

Van egy szűkebb tudományos területem is, a munkaerő és a munkaerőforrás kérdésével foglalkozom. 1979-ben jelent meg a „Munkaerő újratermelődése a szocializmusban" című könyvem, melyben ezen gazdasági folyamat metodológiai, elméleti és néhány gyakorlati kérdését vizsgálom. Moszkvában soha sincs alkalmam unatkozni.

— *Kérjük, foglalja össze röviden, melyek a gazdasági mechanizmus további javításának főbb irányai a SZU-ban?*

— Nehéz helyzetbe hozott, mivel erre a kérdésre röviden válaszolni nagyon nehéz. 1979. július 12-én az SZKP KB és a SZU Minisztertanácsa közösen határozatot hozott „A tervezés javításáról és a gazdasági mechanizmus hatásának fokozásáról a termelés hatékonyságának és a munka minőségének javítása érdekében". Magyar nyelven ez az anyag nem jelent meg, ezért a Nyelvi Intézet laboratóriumában magnószalagra vettek velem erről egy rövid összefoglalást. A fejlett szocializmus új követelményeket támaszt a gazdaságirányítás módszereivel és formáival szemben, és intézkedések egész sorára van szükség, hogy e módszerek javíthatók legyenek. Ezeket jelenleg még olyan megoldatlan gazdasági problémák határozzák meg, mint az egész gazdaság nem megfelelő mértékű növekedési üteme, az új technikai berendezések és a nagyberuházások nem megfelelő hatékonysága, a termelés anyagigényességének növekedése, az egész hazai termelés hatékonyságának és minőségének nem kielégítő színvonala, az anyagi, a pénzügyi és a munkaerőforrások gazdaságtalan kihasználása. A határozat értelmében a gazdasági munka eredményeinek értékelése és ennek megfelelően a gazdasági ösztönzés ezentúl a következő mutatók alapján történik: a termékszállítási terv választék szerinti és határidőre történő teljesítése; a munka termelékenységének növekedése; a termékek minőségének javítása; a nyereség növekedése.

A gazdasági és a tervezési szervek munkájában a határozatot követő átszervezési munkálatok már most folynak.

— *Köszönjük a beszélgetést.*

Újabb nagy lépés előre a hallgatók Életre nevelésében

Gondolatok a TDK-konferencia elméleti, ideológiai szekciójának üléséről

AZ ÉLETRE VALÓ FELKÉSZÍTÉST nem lehet elég korán elkezdeni, és nem lehet elég sokoldalúan megvalósítani. És mivel ez a tennivaló oktató-nevelő munkánk nagyon fontos eleme, nagy megnyugvással tapasztalom, hogy ha bizonyos területeken e tekintetben vannak is erőteljes lemaradásaink, összességében nincs szégyenkezni valónk. Ez a benyomásom azután kivételes mértékben felerősödött azon a nagyszerű délutánon, amelyet a Tudományos Diákköri Konferencia úgymond elméleti, ideológiai szekciójának ülésén végigélvezhettem.

Öröm volt látni, hallani annak a koncepciónak következetes érvényesítését, amely ezt a formát is bevonta az „életre nevelés" eszköztárába. Felemelő érzés volt tapasztalni, hogy szemben minden balhiedelemmel a TDK szekcióülése nem azt tekintette fő feladatának, hogy fiatal, netán tehetséges embereket egy későbbi termékeny tudományos életpálya irányába segítsen, orientáljon. Nem!

Ezekben a fiatalokban nem azt a képességet kell ápolni, amely igényes tudományos kutatóvá emelheti őket, hanem azokat a sajátosságokat, amelyek birtokában minél zökkenőmentesebben illeszkedhetnek be az életbe. Persze ehhez szervezőktől, opponensektől, pontozóktól és részvevőktől egyaránt egyfelől szilárd koncepció szükséges, másfelől pedig ennek következetes gyakorlati kivitelezése. Nos, ezen a délutánon mindkettőt élvezhettük.

MI IS LEGYEN A KONCEPCIÓ lényege? Először is a hallgatókkal meg kell értetni, hogy egy versenyen bármi, bármivel összemérhető, mint ahogyan egy futóversenyen egy gazella, egy töltőtoll és egy sóhajtás együtt indulhat, megfelelő versenybíróság kérdése az egész. Azután meg kell értetni a hallgatókkal, hogy az opponensi pontozás messze nem a dolgozatok valós értékét fejezi ki, hanem egészen más szempontokat érvényesít. Hát lehet ennél termékenyebb Életre nevelés? Majd tudomására hozzuk a hallgatóknak, hogy a tudományos munkának egyáltalában nem, még végső fokon és közvetve sem feladata a valóság, adott esetben a társadalmi valóság vizsgálata. Sőt, ha valaki ezt már a résztvevők közül ars poeticának tekinti, az már az Élet kapuján dörömböl. És végül, de nem utolsósorban e hallgatók számára krisztálytisztán meg kell mutatni, hogy vegyék már végre tudomásul, hogy a marxizmus az egy smafu, ezen az egészen tegyék már végre túl magukat, s ha ez sikerült, akkor már szinte jöhet az Élet.

Ezt a nemes, előretekintő koncepciót persze nem könnyű a gyakorlatban megvalósítani. De az okos elme nem ismer akadályokat. Mert mi kell mindehhez? Először is egy szekcióban kell szerepeltetni — egyéb irányokba ágazó témák mellett — A líbiai iszlám szocializmus gyökerei, A konkrét totalitás adekvát ábrázolásáról, Vonzások és taszítások (Ismerkedés a népi írók mozgalmával) című, témájú munkákat. Ez nem lehet probléma, hiszen végül is ez egy úgymond Elméleti... szekció, a többi szekcióba már csak azokat a munkákat kell áthelyezni, amelyek nem elméleti munkák.

NO DE MÁS IS KELL MÉG! Kellenek szekciótagok, akik olyan hallgatóval, aki nagy érettségről téve tanúbizonyságot, kerek perec megmondta, hogy esze ágában sem volt — végső következtetéseiben sem — a valóság vizsgálata, s a hallgatóság soraiból érkező ilyen jellegű furcsa igényeket is nagy fölénnyel verte vissza, azonnal közli (zsákbamacskát nem árulva), hogy az övé a legjobb dolgozat. Kell olyan szekciótag, aki annak a hallgatónak, aki gondolatokat fogalmaz meg a tekintetben, hogy végre igényesen meg kellene vizsgálni az iszlámmal is jellemezhető társadalmak belső, lényegi vonásait, könnyedén a fejére olvassa, hogy a marxizmus már réges-régen adekvát válaszokat adott e lényegi kérdésekre.

Van persze még fontosabb tennivaló! De nagy örömömre szolgált, hogy az Életre nevelésben nem ismerünk lehetetlent. Olyan opponenseket kell szerepeltetni, akik jó, vagy akár középszerű dolgozatokra is lelkiismeret-furdalás nélkül kapásból a maximális pontszámot adják, felmutatva azt a hallgatók számára, fontos tudnivalót, hogy nem a dolgozat értéke a döntő.

És bizony kell még egy megfelelő szekciótitkár, aki az Életre nevelést igazán szívügyének tekinti. Itt akadt ilyen, aki annak tudatosítása érdekében, hogy tudományos munka végzésében elsősorban nem a bizonyított (legalábbis eleddig bizonyított), általánosan elfogadott elméleti meggondolásokra kell támaszkodni, hanem ki kell „figyelni" azoknak a rögeszméit, akik kompetensek a tudományos igényű munkákkal versenyzők helyezésének pontokkal történő befolyásolásában, még a jótékony ravaszságtól sem riadt vissza. Mert mi másnak tudhatnánk be, hogy miután fondorlatosan rákérdezett az egyik dolgozat szerzőjére, hogy szerinte mi a filozófia alapkérdése, és a szegény meggondolatlan ifjú tétovázás nélkül az anyag-tudat viszonyt jelölte meg, a derék szekciótitkár közölte: „Ettől féltem, hogy ezt válaszolod. Mert szerintem — bár ezt most nem akarom kifejteni — nem ez a filozófia alapkérdése." Hát valahogy így kell ezt! A hallgató ha Életre készül nehogy eltévedjen és esetleg abból induljon ki hogy például piciny országunkban egyetlen tankönyv, jegyzet vagy bármely publikáció nincs — még a kedves szekciótitkár tollából származóan sem — amely megfelelő bizonyítással másban jelöli meg a filozófia alapkérdését. A tudományos munkára készülő tanuljon meg eddig publikálatlan rögeszmékhez alkalmazkodni.

FOLYIK TEHÁT AZ ÉLETRE NEVELÉS — a TDK-konferencia elméleti szekciójában is. Örömmel tölthet el bennünket, hogy nem eredménytelenül. Ez abból is kitűnt, hogy ennek az ominózus szekcióülésnek a nyolcvan-kilencven hallgatója közül egy sem akadt aki minderre ott, helyben önérzetében sértve szót emelt volna.

Valcsicsák Imre

Elmaradt hozzászólás a TDK-konferencia ünnepélyes záróüléséhez

A HOZZÁSZÓLÁS ELMARADT, mert nem volt mihez hozzászólni. *A TDK-konferencia záróülésén minden szekció zsűrije képviseltette* magát, beszámolt a közös munkáról, *kivéve egyet: az elméleti-ideológiai szekció zsűrijét.* Mivel épp e szekció *munkájához szerettünk volna néhány megjegyzést fűzni,* ezúttal csendben maradtunk. *A szó elröppen, ám az írás megmarad: itt következik.*

A TDK-konferencia záróülésén jóformán *minden szekció örömmel fejlődést könyvelhetett el* a tavalyi évhez képest. A nemzetközi szekció képviselője külön kiemelte, milyen örvendetes, hogy idén először önálló szekcióként szerepelhettek. Ami igaz, igaz, *elméleti-ideológiai szekció is most volt először. (Reméljük, utoljára.)* A „régi szép időkben" az volt a szokás, hogy volt külön politikai gazdaságtan és filozófiai szekció. Az elmúlt évben már csak egy marxizmus szekció jött létre, *az idén pedig kifejezetten maradvány-szekcióként* — a máshová be nem gyömöszölhető dolgozatokból — *jött létre a fent nevezett alakzat.* Ezért persze nem a TDK-konferencia szervezői a felelősek. Mindenesetre *elgondolkoztató az a tény, hogy a Marx Károly nevét viselő Közgazdaságtudományi Egyetemen éppen ezek a szekciók szűnnek meg.*

A maradvány-szekcióban egymás mellé került az iszlám szocializmus és a jövőkutatás, a szocialista munkaerőáru és a népi írók mozgalma. *Kilenc dolgozat volt a szekcióban, érthetetlen módon egy napra összezsúfolva.* (Máshol, pl. a matematika és a vállalati gazdálkodás szekcióban észszerűen két napra osztották el a 9 pályamunkát.) Az ülés napján a leginkább érintett általános karnak kari tanácsülése volt (holott köztudomású, mennyire *emelné a TDK-munka presztízsét, megbecsülését, ha a vitákon az oktatók is nagyobb számban képviseltették magukat),* este 6-kor pedig a filmklubban Formanfilmet vetítettek (Tűz van, babám).

Az elméleti-ideológiai szekció zsűrielnöke *Szabó Katalin* docens (pg tsz), tagok: *Nováky Erzsébet* adjunktus (Népgazdterv. Intézet, jövőkutatás csop.), *Széll János* adjunktus (tud. szoc. tsz.) titkár: *Sándor Péter* (tud. szoc. tsz). *Hiányoztak* a zsüriből a többi marxista tanszék: *a filozófiai és az elmélettörténet képviselői. A zsüri vitathatatlan érdeme, hogy a dolgozatokat elolvasták, s hogy a titkár törekedett a vita konstruktív vezetésére.* Viszont: a zsüri egyik tagja az egyik (díjnyertes) dolgozat opponense volt. Egy másik zsüritag a verseny *közben* közölte, hogy véleménye szerint melyik a legjobb dolgozat (szintén első díjat kapott). *A dolgozatok kapcsán kirobbant elvi jellegű vitákban a zsüri nem mindig foglalt állást,* minden bizonnyal azon szintén elhangzott robinsoni gondolat alapján, *miszerint a közgazdászok mindent és mindennek az ellenkezőjét is be tudják bizonyítani.*

A szekcióülésen *a legnagyobb vitát két egymást követő dolgozat váltotta ki. Király László:* A rendszerek időbeni változásának logisztikus szemléletű vizsgálata c. dolgozata, amire mindkét opponens a maximális 22 pontot adta, ill. *Szigeti Miklós* munkája: Gondolatok a Tőke első fejezetéről, ami 12, ill. 14 pontot kapott.

Az első dolgozat előadása és az utána kibontakozott vita — a dolgozat olvasása nélkül — *azt a benyomást keltette, hogy ez a munka a legjobb esetben is csak közepes színvonalú lehet, mivel a hozzászólók rámutattak a gondolatmenet néhány alapvető, belső hiányosságára, és a versenyző nem tudott érdemben válaszolni a feltevésekre.* (Amennyiben persze nem tekintjük érdemi válasznak az olyan kijelentéseket, hogy ez a TDK valóban nem akadémiai székfoglaló, illetve, hogy a szerző nem szándékozik filozófus lenni, csak közgazdász.)

A másik dolgozat vitájában *felszólalt az ugyanezt a témát kutató fiatal oktató* (ő nem volt opponens) és *elmondta,* hogy *a pályamunka több olyan önálló kutatási eredményt is tartalmaz, ami ma még a szakirodalomban sem található meg. Szót kért a 12 pontot adó opponens is.* Ez volt az a pont, amikor az addig csak groteszk, kifordult játék egy pillanatra tragikussá vált. A felszólaló ugyanis *elmondta: tévedett, amikor a dolgozatot önmagában, saját, objektívnek szánt értékrendje szerint pontozta, figyelment kívül hagyva mindenféle taktikai, politikai, személyes érdekviszonyokat.* A hallgatóság soraiban csak nagyon-nagyon halkan kérdezte meg valaki: nem lehetne-e fordítva? (Vagyis, hogy az ilyen típusú, objektív értékelés legyen az általános.)

A szekcióülés lezárásakor *a zsüri ígéretet tett arra, hogy megpróbálja a pontozás „hibáit" korrigálni.* A hibát kijavították: *az egyik első díjat a 44 pontos dolgozat nyerte el, utolsó helyen, díjazatlanul maradt a 26 pontos dolgozat. Nem is akármilyen társaságban: egy 16—19 ponttal induló, szintén a marxi rendszert elemző dolgozat és egy olyan munka mellett, amelynek előadója képtelen volt színvonalasan kifejteni saját dolgozata álláspontját a vita során, akár csak az egyik első díjas. Az összes többi dolgozat, bármilyen alacsony, vagy szélsőséges pontszámmal is indult, díjat kapott. Ez mindenesetre különös.* Szó sincs arról, hogy a dolgozatok laposak, érdektelenek lettek volna. Egyetlen egy dolog merült föl: a szekció szemmel láthatóan nem véletlenül viselte hangzatos nevét. A kérdés csak az: milyen elméletet, *milyen ideológiát, és nem utolsósorban, milyen gyakorlatot szembesített működésével????*

A TDK-MUNKA TÜKRÖZI az egyetem szellemi életét, a hallgatói munka szerepét, megbecsülését. *Az elméleti-ideológiai szekció munkája is sajátos értékelést ad az elméleti tanszékek munkájáról és általában tükrözi az elméleti irányultsághoz, elméleti problémafelvételekhez való viszonyulást.* Tudjuk, hogy ezt a tényt nem olyan egyszerű megváltoztatni, hogy az egész TDK-mozgalmat nem lehet egyik napról a másikra „megváltani", de mégis az elméleti-ideológiai szekció ülésén szerzett tapasztalatok alapján *néhány gyakorlati javaslatot teszünk, amelyek talán hozzásegítenek a nyíltabb és tisztességesebb versenyhez:*

— A TDK-konferenciát ne tanítási időben tartsák.

— Legyen megfelelő az információellátás. A pályázók időben értesüljenek a beadási határidőről, a konferencia időpontjáról, a beosztásról. Egyetlen egy plakáton az egész egyetem értesíthető lenne arról, ki, hol, mikor, milyen témáról ad elő.

— A benyújtott dolgozatokat tegyék hozzáférhetővé a nagyközönség számára, még a konferencia előtt. (Ideálisan megfelelne erre bármelyik tanszéki könyvtár.) Ez esetben ugyanis a vitára felkészült hallgatóság érkezne, ami megteremtené a lehetőségét a partnerszintű beszélgetésnek, amire természetesen nem elegendő 20 perc.

— Legyenek világosak az értékelés szempontjai. Ne csak az opponensek, a versenyzők is értesüljenek róla, milyen kritériumok alapján bírálják őket.

— Az opponensi értékelés a konferencia előtt legyen nyilvános helyre kifüggesztve. (Ne csak versenyzők számára, akiknek egyébként ez minimumfeltétel volna.) Így el lehetne kerülni, hogy ismeretlen nevek, viszonyok húzódjanak meg a mindent eldöntő pontok mögött. Ez persze együttjárna az opponensi munka nagyobb felelősségével, de ezzel együtt nagyobb megbecsülésével is. (Akár anyagilag is.)

— Mindezek alapján reálisan kaphatna az eddiginél nagyobb súlyt a vita (a jelenlegi gyakorlat szerint max. 16 pont adható), mégpedig elsősorban az, hogy mennyire képes a versenyző saját koncepcióját kifejteni, megvédeni, saját témáján belül mozogni. A viták közönsége értesüljön arról, hogyan értékelte a zsüri a szóbeli szereplést. (Jelenleg pl. nem lehet tudni, milyen végső pontszámok alapján alakultak ki a helyezések.)

Farkas Péter, Hann Péter, Hild Márta, Horn Gábor, Kiss Judit

A folyamatos tanulás „mesterséges gátjai”

TŰNŐDVE hallgatóink évközi folyamatos tanulásának hiányán és okain néhány ellentmondás kerül napvilágra.

A középiskolai oktatás a maga módján teljesíteni tudja a folyamatos tanulás követelményét, mivel az egyes tárgyak tananyag nagysága, a tárgyak oktatására rendelkezésre álló óraszámok biztosítékot jelentenek reális teljesítéséhez.

Az egyetemi oktatás lényegesen különbözik — vagy kellene hogy különbözzön — a középiskolai oktatástól. Egyetemi oktatásunkat ma szükségszerűen jellemzi — létszám- és teremigények miatt — az előadás és a gyakorlat. Az előadások szerepe másként jelentkezik egyes tárgyaknál attól függően, hogy gyakorlati foglalkozás kapcsolódik-e az előadás témaköréhez, vagy az a vizsgára való felkészülést hivatott segíteni az anyag elméleti összefüggéseinek kiemelésével, vagy a jegyzettől eltérő ismeretanyag közlésével.

Sajnálatos módon hallgatóink egy részénél ez a különbségtétel úgy jelentkezik a gyakorlatban, hogy mindkét típusú előadásról távol maradnak. Ennek eredménye az, hogy az előadáshoz kapcsolódó gyakorlati foglalkozás óraszáma sem használható ki megfelelően, mivel az a minimális ismeretanyag sincs meg, amit az előadáson lehetne megszerezni. A félteljesítmény másik előidézője már csak részben róható fel hallgatóink terhére, mivel ebben már azok a hatások is érvényesülnek, amelyek alkalmazott oktatási gyakorlatunk következményei.

A folyamatos tanulást gátolja a tárgyak középiskolainál lényegesen nagyobb terjedelme, bonyolultabb tartalma, nehezebb tanulhatósága, de a fő akadályt nem ezekben látom, hanem *az egyetemi oktatásra kényszerített középiskolai módszerekben.* Ennek egyik megnyilvánulása az évközi dolgozatírás (minden tárgyból, beleértve azokat is, amelyekből ténylegesen semmi szükség nincs erre a formára, pl: filozófia, pg. stb.), a másik a gyakorlati jegyek nagy aránya. (Az elmúlt években voltak törekvések e téren az egységesítésre és csökkentésre, de hatásuk nem bizonyult megfelelőnek!) Elsősorban a dolgozatírás — amelyet sokszor nem az oktatás igényei, hanem a gyakorlati jegy kialakítása tesz szükségessé — kényszeríti hallgatóinkat kampányszerű tanulásra egy-egy tárgyból, elvonva figyelmüket és energiájukat minden más tárgyról, beleértve az előadást, de a gyakorlati foglalkozásokra való készülést is. E „kényszerpálya” következménye a *szükségszerű lemaradás,* majd újabb szükségszerű kampánytanulás, ez viszont nincs összhangban a gyakorlati tárgyak — egyenletes tanulást alapul vevő — ütemterveivel.

A leírtak alapján jelenlegi oktatási rendszerünkben nem tartom modern, követendő megoldásnak azokat a törekvéseket sem, amelyek az év közben megírt 2—3 zárthelyi dolgozat eredményét figyelembe veszik a félév végi kollokviumi jegy eredményében, mivel *ezek a tárgyak is részesei az évközi kampánytanulásnak, más tárgyak rovására.*

Hosszú egyetemi oktatói tapasztalatom az, hogy az a hallgató, aki könyvvitelből rendszeresen részt vesz az előadásokon, készül a gyakorlati foglalkozásokra, az a vizsgaidőszakban néhány napos tanulással eredményesen tud vizsgázni. A kollokvium — amely évtizedekig jellemezte tárgyunkat és csak az elmúlt 5—6 évben változtatták a számonkérést gyakorlati jegyre —, biztosította, hogy hallgatóink a vizsgafelkészülés során összefüggésében foglalkozzanak a tananyaggal és ez megfelelő alapot jelentett a következő félévi anyag elsajátításához. Az oktató számára is megnyugtatóbb volt a kollokvium, ahol a tudásnak megfelelő érdemjegyet lehetett kialakítani. Jelenleg a számviteli tanszék egy-egy félév folyamán néhány röpdolgozatot és *egy* zárthelyi dolgozatot írathat és ezek alapján kell kialakítani a gyakorlati jegyet! (Azt hiszem irreális követelmény, hogy egy-egy oktató egy félév alatt megismerje 100—120 hallgató tudását úgy, hogy reális értékelést tudjon adni, ez legfeljebb csak a következő félévben várható el!) Az elmúlt években több alkalommal és több fórumon felhívtuk a figyelmet erre — *a didaktikai elveket semmibe vevő* — gyakorlatra.

A VÉLETLENRE BÍZVA a kiválasztást, a II. évfolyam külgazdasági szakos hallgatóink e félévi tanulmányi kötelezettsége az alábbi:

Tárgy	Évközi kötelezettség	Félév végi kötelezettség
Politikai gazdaságtan	gyak. jegy	szigorlat
Filozófia	aláírás	kollokvium
Statisztika		záróvizsga
Könyvviteltan	gyak. jegy	— —
Külker szervezés és technika	gyak. jegy	— —
Orosz	gyak. jegy	— —
Nyugati nyelv	gyak. jegy	— —
Világgazdaságtan	aláírás	kollokvium

Év közben 5 gyakorlati jegyet kell a hallgatóknak megszerezni, közte 3 olyan tárgyból, amelyeknél nem kiscsoportban, hanem állami csoportban folyik az oktatás. E gyakorlati jegyeket a vizsgaidőszaknál rosszabb körülmények között csak kampánytanulással lehet megszerezni.

Nem jelent előrelépést az, ha egy-egy tárgyat kiemelünk a gyakorlati jegyes tárgyak köréből. Átgondoltan azt kellene vizsgálat tárgyává tenni, hogy melyek legyenek azok a tárgyak, amelyek egy évfolyam meghatározott szakaszán a gyakorlati jegyes számonkérés körébe tartoznának, de ezt úgy kellene kiválasztani, hogy az ne zavarja a többi tárgy évközi tanulását. Pártbizottságunk 1979 júniusi határozata úgy fogalmazott, hogy az elkövetkezendő időszakban nem új reformot kell kezdeni, hanem a jelenlegi reform hiányosságainak megszüntetésével kell munkánkat javítani. Számonkérési rendszerünk e feladatkörbe tartozik és javítást igényel!

Párizs Lajos

Zárójelben

Nagy érdeklődéssel olvastam a *Népszava ez évi 43—45. számaiban megjelent, a felsőfokú szakemberképzés helyzetével foglalkozó cikkeket.* A cikksorozat — véleményem szerint — létező, a közvetlenül érdekeltek körében *jól ismert problémákat, ellentmondásokat érint,* a továbbhaladás igényének jó szándékú felvetésével. Számomra *különösen „Az egyetem felelőssége”* című cikk megállapításai, és az abban megjelent nyilatkozat *voltak gondolatébresztőek,* igaz, *részben az érzékelni vélt túl kategórikus vagy egyoldalúra sikerült állítások miatt.* Ez utóbbiakhoz, úgy érzem, *jól kapcsolódott a Közgazdász hasábjain „Magyarázkodás helyett” címmel megjelent írás,* amelynek most csak *egy kitételével szeretnék vitába szállni.* A szerző felvetve a jelenlegi képzési rend, közelebbről a tantárgystruktúra valóban lényeget érintő átalakításának gondolatát, a következőket írja (zárójelben): *„Persze, az ennél lényegesen kisebb struktúraváltoztatással szemben megnyilvánuló ellenállás tapasztalatai nem teszik valószínűvé gyakorlati megvalósítását.” Stark professzor* e feltehetőleg gyakorlati tapasztalatokon alapuló *megfigyelésének jogosságát természetesen nem kívánom teljességgel kétségbe vonni,* úgy vélem *azonban,* helytelen lenne megfeledkezni arról, hogy a változásokat, az *újat, mást akarókkal szembeni ellenállásnak nagyon is eltérő okai lehetnek.*

Nem kétséges, a megszokott, de korszerűtlenné, elavulttá vált ismeretekhez, módszerekhez, struktúrákhoz stb. szubjektív okokból, egyéni érdekből történő ragaszkodás, *az újtól való félelem egyik legnagyobb akadálya napjainkban is az előrehaladásnak* gazdasági, társadalmi életünkben, ideértve természetesen oktató, nevelőmunkánkat is. Az ilyen magatartásformát, *szemléletmódot nyilvánvalóan nem lehet elfogadni, de nem szabad rezignált kézlegyintéssel sem elintézni, hiszen a kételkedők, azaz „ellenállók” rendszerint előbb-utóbb meggyőzhetők az érvek, végső soron a tények erejével,* az új által létrehozott eredményekkel. Itt vetődik fel azonban az a kérdés, hogy a reform, reformkoncepció vagy éppenséggel *a struktúraváltás igényével fellépő elképzelések minden esetben valóban kellőképpen átgondoltak, megalapozottak, figyelembe veszik-e a szükséges összefüggéseket, a valós helyzetet, a lehetőségeket.* Az egyértelműen igenlő választ aligha tekinthetné bárki is reálisnak. Valójában *mindig is számolnunk kell azzal, hogy* a fejlődés (egyébként jogos) igényét hangoztatva *előtérbe kerülnek olyan,* lényegbevágó változást sürgető *elképzelések, amelyek a* koncepció igényével, annak tetszetős címkéje alatt jelentkeznek, lényegesen azonban csak *az ötletek, rögtönzések szintjén mozognak, nem többek azok kusza halmazánál.*

Ez a probléma különösen *élesen vetődik fel* akkor, *ha döntésre hivatott vezetők szorgalmaznak,* javasolnak (esetleg „kierőszakolnak”) *olyan változásokat, amelyek az észszerűnél nagyobb kockázatvállalást jelentenek,* illetve csak az bizonyos velük kapcsolatban, hogy eltérnek a létezőtől. Talán felesleges is feltenni a kérdést, hogy negatívan értékelhető-e az ilyen nem felelős (vezetői) magatartással „szemben megnyilvánuló ellenállás”. A válaszból következik az is, hogy *nem fogadható el az a szemlélet, amely adott elképzelés kudarcára csak egyetlen magyarázatot ismer: a meg nem értést, az indokolatlan ellenállást.*

Úgy gondolom, a fejlődés, a reformok útján jelentkező csapdák, veszélyek elkerülése érdekében *az eddigieknél jobban kell hangsúlyoznunk (különösen a vezetők, vezetői testületek esetében) azok felelősségét, akik a haladás érdekében vállalják a kezdeményezők nem mindig hálás,* de nélkülözhetetlen és elismerést érdemlő *szerepét.* Az egyetemi oktatási reform, képzéskorszerűsítés eddigi, nem lebecsülhető eredményei mellett a tapasztalatok azt a következtetést sugallják, hogy *a jövőben, ha lehetséges, az eddiginél jobban igényeljük továbbfejlődésünk kérdéseiben is az oktatók, hallgatók véleményét.* Bízzunk abban, hogy az átgondolt, jól megalapozott javaslatok olyan támogatásra találnak, amely az előkészítés időigényesebb szakasza után lehetővé teszi a gyors, eredményes megvalósítást.

Huszár Ernő

Belefeledkezve a KEN játékba
Fotó: Pullai Árpád

Kell-e nekünk instruktor?

Riportsorozat az egyetemi elsős instruktori rendszerről

I. RÉSZ

Hogy darázsfészekbe nyúltam, az már bizonyos. Aligha van még egy olyan kényes pontja az egyetemi életnek, mint a mindenkori elsősökkel való foglalkozás.

„Az első benyomások, az a mentalitás, amely első éven kialakul, gyakorlatilag végigkíséri a diákot, négy, négy és féléves tanulmányi munkája során.” (Halmai Erzsébet elsős dékánhelyettes).

„Az egyetemi KISZ-munka szempontjából kulcskérdés az első év. Örökre elveszíthetünk egy évfolyamot, ha rosszul sikerül az indítás.” (Ádám László, az egyetemi KISZ-bizottság titkára).

„Nekem nem kifejezetten az első évfolyammal van problémám. Az zavar, hogy a KISZ — még a jelenlegi sokat (és sokszor jogosan) kritizált KISZ is — saját lehetőségeitől messze elmaradó munkát végez. *Ennek* viszont jelentős része az első évfolyamon dől el.” (Kerekes Sándor, az egyetemi párt-végrehajtóbizottság ifjúsági felelőse.)

„Gyakran úgy tűnik, mintha egyfajta kapitalista versengés folyna az állami vezetés és a KISZ képviselői, mindenekelőtt az instruktorok között az elsőévesek „kegyeinek” megszerzéséért.” (Hellebrandt László elsőéves).

Nem új dolog

Hogy az ismeretlen közegbe kerülő újonnan jötteket fogadni illik, segíteni kell beilleszkedésüket, ez nem új dolog — még csak nem is egyetemi találmány. Bizonyos munkahelyeken (honvédség...) éppen úgy megvannak az intézményesített formái, mint az általános, vagy a középiskolában, ahol az osztályfőnök szerepe részben e feladatot is ellátja. Az egyetemen ez a probléma sajátos ellenmondással küszködik: egyfelől már lényegében nagykorú, „döntőképes” embereket kell befogadni, akik viszonylagos önállóságával az osztályfőnöki rendszer aligha egyeztethető össze. Másrészt viszont az egyetemre kerülés olyan gyökeres szemlélet- és életforma-változást követelne meg, amelyhez általában elkél a segítség.

E dilemmát igyekeztek megoldani akkor, amikor az állami vezetés az „újoncok” fogadását, beilleszkedésének segítését jelentős részben az egyetemi KISZ-nek (tehát a többé-kevésbé kortársaknak) engedte át. A KISZ-bizottság pedig az operatív teendők lebonyolítására nyolc évvel ezelőtt külön munkabizottságot hívott életre — az *instruktori gárdát.* Itt már viszont olyan újításról van szó, ami úgy tűnik, egyedülálló az országban. Más felsőoktatási intézményben csak a beilleszkedés egyes részterületeit patronálják — ilyen átfogó, időben és területben széles kihatású szervezet tudtommal csak a közgázon van, nem véletlen, hogy igen sok helyről fordultak már hozzánk tapasztalatokért, tanácsokért.

Csak persze az „egyedülállóság” még nem jelent „kiválóságot” vagy problémamentességet. A szervezetet éppen azzal, hogy jelentős önmozgásra és befolyásra tett szert, hatalmas *felelősség* is terheli — a helyes, állami és mozgalmi vezetés elvárásaival, no meg az érintett elsősök igényeivel egybeeső „beillesztés” felelőssége.

Szaporodó kifogások

Ez az a pont, ahol úgy tűnik, az utóbbi időben nincs minden rendben, ugyanis egyre több kifogás, nemegyszer támadás éri az instruktorok munkáját. Valamennyi probléma mögött az a vélemény áll, hogy az instruktori gárda egyre jobban elszakad eredeti megbízóitól. Nem annyira egy munkamegosztás *részeként,* hanem önálló törekvésekkel fellépő „szuverén” szervezetként funkcionál, sőt, fokozatosan kezd terjedni egy olyan *szemlélet,* amely mintha a cikk elején idézett „kapitalista versenyt” emelegető elsős véleményét támasztaná alá, és mintha a hajdani segítőtársakból rivalizáló, egymásnak keresztbe tevő ellenségek váltak volna.

Vajon tényleg így van-e ez, és ha igen, mi a teendő?

„Elszakadás”

Vegyük az elszakadás kérdését! Vadász Endre három generációval ezelőtt, 1976—77-ben volt egyetemi első évfolyamfelelős („instruktori főnök”). A mai visszaemlékezéseket hallva, akkor még általános megelégedés övezte a munkájukat. Vajon *nekik* milyen volt a kapcsolatuk az állami vezetéssel?

— Nagyon szoros, mondhatni „naprakész”. — feleli Endre. — Szinte alig volt olyan nap, hogy (ha csak öt percre is) ne találkoztam volna Halmai tanárnővel. Ebből következik, hogy kölcsönösen mindig tudtunk egymás lépéseiről. Korántsem volt ez a kapcsolat problémamentes — de *volt.* Gyakran nem értettünk egyet, de egyikünket sem ért váratlanul egy újabb esemény — kölcsönösen tudtunk róla, már menetközben, folyamatában. És ezért a legtöbbször még időben sikerült elérni valamilyen egészséges kompromisszumot is.

— És a KISZ-bizottság?

— Akadt, akik számára a különböző testületi üléseken való állandó megjelenés jelentette a KISZ-hez tartozást. Ha egy évfolyamfelelős ott volt a kari vezetőségin, a KISZ-bizottságin, az ÉV ülésen, a kari tanácson (most hirtelen több nem jut az eszembe), akkor az megbízható káder. Hogy a sok ülés mellett maradt-e ideje dolgozni, az már nem volt fontos. Pedig szerintem a KISZ-irányítás elsősorban tartalmi és nem formai jegyekben kell hogy jelentkezzen. Mi például valahányszor elviekben egy célt, *koncepciót* fogalmaztunk meg (felkészítő tábor, nagy tömegeket megmozgató akciók stb.) azt *mindig* egyeztettük Vass Lacival, az akkori KISZ-titkárral, és rajta keresztül a KISZ-bizottsággal. *Ez a fajta (rendszeres!) kapcsolat* feltétlen szükséges! E nélkül csak formális a KISZ-bizottság irányító szerepe. Akár ott ül minden alkalommal az évfolyamfelelős, akár nem. Viszont ennél több szerintem nem kell. Végül is elég *speciális* területről van szó ahhoz, hogy az egyes *konkrét megoldásokat* hagyjuk meg a közvetlenül itt dolgozóknak.

Hogy fest mindez napjainkban? Ádám László szerint elég rosszul.

— Az évek során mgszokottá vált, hogy instruktorok *vannak,* dolgoznak, évről évre kiválasztják, felkészítik utódaikat — az egyetlen érintkezési pont ilyenkor a jelöltek KISZ-bizottsági jóváhagyása, de hát ez az egyéb körülményeket nem ismerve, vajmi kevés. Már pedig a KISZ-bizottság alig tud valamit az instruktori munkáról. És ez mindkét fél hibája. Az utóbbi két-három évben sajnos, senki sem vette a fáradságot, hogy bekapcsolódjon a különböző elsős rendezvényekbe, akár instruktori felkészítésről, akár kőhegyi kirándulásról, akár elsős választásról volt szó. Az instruktorok pedig nem nagyon siettek külön megkeresni minket: az elvégzendő teendők „örökletesen” hagyományozódtak az egyik generációról a másikra és e hagyományokból valahogy kimaradt a bizottsággal való szorosabb kapcsolattartás.

Az „elszakadás” tehát igaz. De olyan nagy baj ez? Szervezeti értelemben mindenképpen. Abszurd helyzet, ha nem tudja a jobb kéz, hogy mit csinál a bal. *Gyakorlati gonddá* azonban akkor válik igazán a dolog, ha az instruktorok úgy élnek ezzel a nagyobb önállósággal, hogy az hatásában ellentmond az őket életre hívó szervek érdekeinek. Látszólag valami ilyesmi történt most. Elég csak idézni az instruktorokat utóbbi időben ért leggyakoribb vádakból: „az instruktorok a tanárok ellen hangolják az elsősöket”; „gyakran rossz a tanulmányi munkájuk”; „túlzott befolyásuk elnyomja a mindenkori évfolyamvezetőséget”; „hibás a munkájuk koncepciója: fölösleges offenzívával, atyáskodással veszik körül a gólyákat” — hogy csak a legjellemzőbbeket ragadjam ki. Amiket érdemes külön-külön is megvizsgálni, mennyire van így és — megint — mit lehet tenni?

A következő — április 17-i — számunkban az eddigieket „kibontva”, az instruktori munka koncepcióját, célját, előkészítését fogom megvizsgálni.

Fóris György

KISZ-vita

Miközben készül egyetemi szervezetünk a KISZ-küldöttértekezletre, egyre sűrűbb és mélyebb vita bontakozik ki ifjúsági szervezetünk körül, részben a Közgazdász hasábjain, de főleg a Klub Közlönyben. A cikkek, hozzászólások, vélemények azt vitatják, betölti-e és betöltheti-e hivatását ifjúsági szervezetünk, vagy életképesebb lenne, ha új közösségi formák kialakítására vállalkoznánk. S noha egyik-másik írás mondanivalójával sikerült kivívnia a felháborodást is, azért még ezektől sem vitatható el a jószándék, az ugyanis, hogy kivezető utat keresnek a jelenlegi szervezeti életből.

Hogy a vitázók megismerhessék az egyetemi pártszervezet véleményét is e témában, felkértük Kerekes Sándort, a párt vb ifjúsági felelősét, hogy néhány kérdésünkre válaszoljon.

— Megítélésed szerint menynyire tömegszerű a KISZ körüli vita egyetemünkön?

— A vita, ami kialakult, azt mutatja, hogy a KISZ-szel kapcsolatos pesszimizmus ellenére is érdemesnek tartják a hallgatók bizonyos rétegei, hogy vitatkozzanak a KISZ-ről. Nem tudom pontosan, hogy a kétezer hallgatóból és gyakorlatilag ugyanannyi KISZ-tagunkból hányat foglalkoztat ez a kérdés. De ha megnézzük, hogy a különböző fórumokon mennyien vitatkoznak, akkor azt kell hogy mondjam, hogy nem tartom szélesnek ezek körét. Noha az egyetemi közhangulatot ezek a kérdések erőteljesen befolyásolják, a vita aktív és passzív részvevőinek a köre szerintem nem haladja meg hallgatóink 10 százalékát. Ezzel nem óhajtom kihúzni a vita méregfogát és azt mondani, hogy ez a probléma nem jelentős, mert nem annyira tömegszerű. Csak nem tartanám helyesnek, ha az egész egyetem egy ilyen vitára koncentrálna, amely problémák, gondok alapvetően egy viszonylag szűkebb (ezzel nem azt akarom mondani, hogy jelentéktelen) rétegben fogalmazódtak meg. A vitában véleményem szerint offenzívabb álláspontra volna szükség, amelyik elsősorban a tömegméretűen jelentkező igényekből, lehetőségekből kiindulva próbál meghatározni egy politikát, és ezen belül a jelentőségének megfelelően kezelni a KISZ-ről kialakult elméleti vitát.

— Mire alapozod a pártértekezleten elhangzott kijelentésedet, mely szerint a KISZ-szel kapcsolatban már túljutottunk a mélyponton, és kifelé lábalunk a bajokból?

— Jól tudjuk, hogy az egyetem legutóbbi KISZ-küldöttértekezlete és az azt megelőző másfél, két év tulajdonképpen a viták éve volt. A KISZ-ről folyó viták leple alatt a KISZ-vezetők olyan konfliktusba kerültek, hogy miközben azt hitték, elég előkészíteni egy küldöttértekezletet, ami majd arról szól, hogy életképes-e a KISZ, és ez a szervezeti rendszer működhet-e —, olyan alaptevékenységeket hanyagoltak el miatta, amik a korábbi időszakban is sokak számára értelmes feladatok voltak. Gondolok itt a tanszéki képviseleti rendszerre, a középiskolai vitakörökre, a Stúdium Generáléra és másokra, amelyek közül, nem egy alulról jövő KISZ-kezdeményezések voltak, és amelyekhez hasonló jellegű kezdeményezéseket sajnos ma sem nélkülözhet társadalmunk. Amikor a szervezetnek az alapvető működési feltételeire sem figyelünk egy KISZ-vita kedvéért — mert elbizonytalanodtak még a KISZ-vezetők is —, akkor ezek a dolgok is rosszabbul mennek. S noha vannak, akik még ma sem lábaltak ebből ki, azért látni lehet, hogy kicsit nagyobb odafigyeléssel, az értelmes célok érdekében a tagságot mozgósítani lehet. Ennyiben vagyunk túl véleményem szerint a mélyponton. Mint oktató is azt látom, hogy a hallgatók többsége igényli, hogy valamiféle társadalmi hasznosságú munkát végezzen, olyat is, ami nem közvetlenül a saját számára hasznos — gondolok a tanulásra, a tudományos munkára, egyebekre —, hanem a közösség számára is haszonnal jár. A KISZ-en belül csak így van helye a vitának. De ha a mindenki által, vagy legalábbis a többség által elfogadott, értelmesnek tekintett munkák helyett vitatkozunk, az egyértelműen a szervezet széteséséhez vezet, és ahhoz is, hogy elveszítjük az erkölcsi alapunkat, úgy is, mint ifjúság, arra, hogy az érveléseinkre odafigyeljenek.

— Véleményed szerint mi a KISZ-vita kiváltó oka?

— Én úgy látom, hogy bár a KISZ-ről folyik a vita, de ennél sokkal szélesebb, a magyar társadalom fejlődését illető kérdéseket firtat. Bár többen törekednek arra, hogy a kérdéseket úgy interpretálják, mintha a KISZ-ről vitatkoznának, például arról, hogy rétegszervezetnek kellene lennie a KISZ-nek, meg hogy képviselheti-e egymaga a KISZ az egész magyar ifjúságot stb., miközben tulajdonképpen ezek az egypártrendszer, többpártrendszer, proletárdiktatúra stb. problémákkal függnek össze. Tudom, sokan úgy tekintik, hogy nem „illik" vitatkozni ezekről a kérdésekről. Éppen ezért fogalmazzák a kérdéseket olyan formában, hogy nem a pártról, hanem a KISZ-ről vitázunk, és erről minden jót, rosszat el lehet mondani. Az a tapasztalatom viszont, hogy az egyetemi felsőéves marxista oktatásban ezek a kérdések nem tabu témák, hanem tananyagok, amiket meg is kell vitatni. Történelmi tény azonban, hogy Magyarországon egypártrendszer van, és ennek az egy pártnak nagyon furcsa lenne, ha az eszmerendszert tekintve különböző ifjúsági szervezetei volnának. Ennyiben csak részben érzem magam illetékesnek a véleménynyilvánításra e vitában.

— A KISZ-vita alapján úgy tűnik, hogy a vélemények két pólus körül sűrűsödnek. Az egyik a KISZ-nek, mint élcsapatnak a megvalósítására törekszik, míg a másik a KISZ-ből való kilépéssel akarja demonstrálni állásfoglalását. Mi a véleményed róla?

— E két csoport mellett beszélni kellene egy harmadikról is, amely hiányolja a közösséghez való tartozást, kifogásolja azt az atomizáltságot, amit az egyetemi oktatásunk tulajdonképpen elősegített. A szervezeti szétaprózottság kapcsán rosszul érzi magát abban a semmittevésben, amibe a körülmények helyenként kényszerítik.

Mielőtt egyik vagy másik említett pólusról véleményt mondanék, talán nem árt figyelmeztetni arra, hogy az idekerülő egyetemi hallgatók politikai arculata, felkészültsége igen differenciált. Vannak fiatalok, akik olyan családi környezetből kerültek ki, hogy társadalmi tudatuk, világnézetük kialakulása nem elsősorban az iskolai tankönyvre szorítkozott. Vannak köztük olyanok is, akik politikai tudatuktól vezérelve elhivatottnak érzik magukat arra, hogy más embereket vezessenek.

Egyszerűbb dolga van annak a hallgatónak, akinek a szocialista társadalom tette lehetővé, hogy egyetemre kerüljön, és ezért elégedett, perspektíváit megfelelőnek tartja, azzal szemben, akinek a társadalmi mobilitása nem ilyen kedvező, s így a társadalomhoz való érzelmi kötődése is bonyolultabb. Míg az egyiket arra kell figyelmeztetni, hogy a jó mellett feltételezze a rosszat is, addig az utóbbinak az állandó kétkedését kell eloszlatni. S miközben ez utóbbi mindig vitatkozni akar, meg akar győződni arról, hogy milyen is a valóság, ami körülveszi —, s ez nagyon becsülendő dolog az ifjúságban —, eközben olyan világot szeretne látni, amelyben minden pozitív, előremutató. De a világ nem ilyen egyszerű, s a gyakorlatban előforduló konfliktusok nem a társadalmi rendszerünkbe vetett bizalmát erősítik. Ennek megfelelően az ilyen fiatal a KISZ-ről is hasonlóan gondolkodik, mint a magyar társadalom részéről.

Nyilvánvaló, hogy azt szeretnénk, ha ez az ifjúság olyan világnézetűvé válna, ami pártunk eszméivel egybeesik, s amely egy közgazdász számára megfelelő alapot biztosít ahhoz, hogy a munkáját társadalmunk javára végezhesse.

Abban az esetben, ha valamiféle élcsapatot csinálnánk a KISZ-ből, nyilvánvaló, azokat kellene bevenni a szervezetbe, akik ennek az ideológiának legjobban megfelelnek. Viszont ez nagymértékben csökkentené a befolyásunkat azokra a rétegekre, akik számunkra nem azért, mert tékozló fiúk, hanem mert más környezeti hatások érték, egy ilyen élcsapatjelleg esetén elvesznének. Márpedig azt akarjuk, hogy ennek a szervezetnek a kereteiben kiderüljenek azok a nézetkülönbségek, problémák, amik az ifjúságunkat foglalkoztatják. Természetesen úgy, hogy a társadalmi céljainknak megfelelő nézetek legyenek az uralkodóak. Nyilvánvalóan azt szeretnénk, hogyha azok, akiknek bizonyos kérdésekben más a véleményük, ebben a közegben

KÖRFORGÁS ÖNÁLTATÁSAINK KÖRÜL

O A Közgazdászt olvasva, igen eltérő véleményeket találhatunk egyetemünk működését, elsősorban oktatási rendszerét, módját és eredményességét értékelve. Tartalmilag-módszertanilag e cikkek mégis besorolhatók, nagyjából három csoportba. Először is vannak, akik nagyjából és egészében (noha vannak még hibák elvtársak, amit persze kiküszöbölünk) meg vannak elégedve. Ők azok, akik vagy nem tudják, hogy az arc, amiről írnak, csak álarc, vagy nem akarnak mögé pillantani, lévén ellenségei a bonyodalmaknak. A másik csoport kritikusan szemléli a tényeket, látva, hogy a valóság nem azonos az azt borító festett kendővel, s e lehetetlen állapot megszüntetésére különféle adminisztratív rendszabályokat tart hivatottnak. Márpedig legyen a „sein" olyan, mint az „sollen"! S utána lehet felháborodni az utasítások be nem tartásán. A harmadik kategóriát, az elemző kritikus nézetek alkotják, melyek veszik maguknak azt a kényelmetlenséget, hogy felemelik az álarcot, s a mögötte levőt vizsgálják: miért is van így? Továbblépni csak így lehet. Persze itt sem illik megállni félúton.

Igaz lehet az a vélemény, hogy neveltetésünk és saját tapasztalataink legtöbbünket inkább a kritikai, mint a kreatív gondolkodásra tanított. De ez sokszor szét sem választható, amikor (a képviselet és a közvetítés mechanizmusainak akadozása, vagy éppen csak formális léte miatt) a kreativitás csak óvatos kritika formájában kaphat hangot.

1 A probléma már az I. évfolyamon kezdődik. Néhány embertől eltekintve, akik valamilyen véletlen folytán teljesen otthon érezhetik magukat, felsőbb évesek, esetleg néhány tanár közt az egyetemen, az évfolyam nincs tisztában azokkal a tantárgyakkal (még a nevükkel sem), amelyekkel az elkövetkezendő időkben foglalkozni fog, a tantárgyak kapcsolódásaival, egymásraépülésével, s így azzal sem, hogy egy adott tárgy végső összefüggésben az elmélet és gyakorlat mely területeit alapozza meg, mihez nélkülözhetetlen. S ez elsősorban nem a diákok hibája. Hangsúlyozom, hogy a néhány (esetleges) kivétel pusztán a nem hivatalos kapcsolatoknak köszönhető, s nem az egyetem formális tevékenységének.

Az egyetemi oktatási rendszerből tehát hiányoznak olyan alapvető integráló tényezők, amelyek a diákoknak az oktatási célokkal való azonosulását szolgálnák.

2 A tudományos ismeretek gyors bővülése és a halmozódó gyakorlati problémák egyaránt azt a hatást fejtik ki az oktatásra, hogy a meglevő intézményes kereteket mindinkább szétfeszítő tartalommal próbálják megtölteni. (Sajnos a keretek még ellenállnak. Sőt, szűkülnek. Miért kellett még az egykori néhány ötéves szakon is lecsökkenteni a tanulmányi időt?) Ez a feszítés formálisan látszik abból, hogy az előző (5.) félévben 11, most 12 tárgyból kérik számon bemagolmányainkat vizsga, beszámoló és gyakjegy. formájában. S ezt az első pillantásra látható lehetetlenséget, még tovább rontja, ami egyből nem látható, hivatalosan eldugják és átmosolyognak fölötte. Például a számvitel első előadáson, a tanár közli, hogy az e félévi tananyagot tulajdonképpen két félévre állították össze, de hát fiatalok vagyunk és életerősek. Fog ez menni. De általános jelenség, hogy a rendszer működésének elégtelenségét a követelmények fokozásával igyekeznek levezetni, hisz a tanárok többsége elkötelezett a saját tárgya iránt, fontosságát magasra értékeli. A plusz követelmények elterjedt formája a referátumkészíttetés. A tárgyak jelentős részénél kell mindenkinek egy-két általa kevéssé ismert témából referátumot írni.

Természetesen az elvárások pusztán látszólagos teljesítésével is meg lehet szerezni a diplomát, sőt a hallgatók nagy része így szerzi meg. De miért? Mert hallgatólagosan be kellett és be is kell látni a formális követelmények tarthatatlanságát. Persze ezt lehet többféleképpen magyarázni, pl. a hallgatóság alacsony felkészültségével, érdektelenségével, közömbösségével.

Itt két szempontból is utalok az 1. pontra. Egyrészt itt ugrik ki a negatív hatása az oktatási rendszer azon hiányosságának, hogy a diákokkal elmulasztja megismertetni a középtávú oktatási célokat, így az azokkal való azonosulás lehetőségét is kizárja. Másrészt a diákban teljesítőképessége és szándéka függvényében kialakul egy választás a követelmények között: mit teljesítsen, mit ne? (Itt utalok olyan figyelembe nem vett tényezőkre, mint pl. az egyéb művelődés iránti igény, vagy éppen a rendszeres kereső tevékenység, amely az egyetemisták körülbelül 30 százalékát érinti.) Több tárggyal kapcsolatban meg lehet kérdőjelezni, hogy a konkrét rövid távú cél (adott tárgyat így és így meg kell tanulni) valóban eszköze-e a homályba vesző hosszabb cél elérésének? S a választás előrelátás híján jórészt spontán befolyások eredménye.

3 Esetenként tovább élezi a problémát, hogy a tanárok egy jelentős részének sem pedagógiai előtanulmányai, sem oktatói tapasztalata nincs, s egyes esetekben, amikor egy bizonyos tananyag összeállítása, előadása, súlyozása és számonkérése is rajtuk múlik, ez külön feszültségeket okoz.

4 A vakság vádját visszautasítóknak meg kell küzdeniük a szándékosság, vagy a beletörődés nem kevésbé súlyos felelősségével.

5 Elérkeztünk a kollégiumhoz. Először is tisztázzuk, hogy a Rajk László Szakkollégium célkitűzéseiben és módszereiben az egyetem hivatalosan elismert és támogatott (?) szervezete. Ez azért fontos, mert így a kollégiumbeli követelmények egyben egyetemi követelményeket jelentenek. Ha ezt komolyan vesszük, akkor még szorultabb helyzetben vagyunk, mint a közönséges egyetemista halandók. A feladatok így még nagyobbak, az önálló szakmai munka megkövetelésével lényegében korlátlanok. De ezek a kollégiumi feladatok tulajdonképpen egy sajátos választ, reagálást jelentenek az egyetemi oktatás problémáira, s ehhez már a megfelelő ideológia is kész.

Ha belátjuk, hogy az egyetemi oktatási rendszer önmagában nem biztosítja, hogy hozzáértő képzett szakemberek legyünk, továbbá fennáll a formális követelmények közötti — majdhogynem laikus — választás kényszere is, akkor logikus válasz: Sutba az egész egyetemmel, szakmai céljainkat a kollégiumban kell elérni, önmagunk és egymás képzése útján a bizalmunkat élvező tanárok segítségével.

Merem azt mondani, hogy ez a kollégiumi hivatalos álláspont, mert ez a tekintélyesebbek, az ún. „vivő emberek" véleménye, ami legalizálódott az egyéni szakmai munkák számonkérésének tavalyi megszigorításával

Értékelemzés-kreativitás

Beszélgetés egy disszertáció kapcsán

A beszélgetésnek, amelyet Iványi Attilával, az ipargazdaságtan tanszék oktatójával folytattunk, kettős aktualitása is van.

— Ha szabad kérnem, akkor ne a személyes aktualitással kezdjük, hanem a téma szempontjából fontosabb, időszerűbb problémával.

Tehát azzal, hogy nemrégiben a szaktárcák bevonásával tartott miniszterelnök-helyettesi koordinációs értekezlet eredményeként, 1979 őszén határozat jelent meg arról, hogy az értékelemzést mint módszert vállalataink az eddiginél sokkal jobban vegyék igénybe termékszerkezetük korszerűsítésére, a termelés gazdaságosabbá tételére. Ez a határozat az értékelemzés rehabilitálását jelentette-e? Vagyis eddig átkos kapitalista tudománynak tartottuk-e az értékelemzést? Egyáltalán, miben különbözik a nyugati és a szocialista használatiérték-elemzés?

— Nincs kétféle értékelemzés. Amit az NDK-ban úgy hívnak, hogy Gebrauchswertkosten Analysis, tehát használati érték-költség elemzés, vagy a szovjetek sztoimosztnij analiznek, vagy mi értékelemzésnek, vagy a nyugatnémetek Wert Analysis-nek, vagy az amerikaiak Value Analysis-nek, ez lényegében algoritmusait tekintve azonos, mindegy, hogy minek nevezzük. Mi is elfogadtuk az értékelemzés kifejezést, nem azért, mert a funkció és a funkcióköltség hányados az egyfajta értékfogalom — ez egy vitatható terminológia —, hanem, mert a használati érték és az érték alakításával foglalkozik, mégpedig igen hatékony formában.

A téma kapcsán korántsem beszélhetünk háttérbe szorításról, az értékelemzés a szomszédos szocialista országokban is az alkalmazás stádiumában van. Nincs nekünk olyan nagy lemaradásunk, ahogy az a köztudatban él. Az eljárás módszertana a II. világháború után rendeződött tudománnyá az Egyesült Államokban és hazánkban már a 60-as évek közepe táján születtek bizonyos kutatási eredmények.

Persze az sem véletlen, hogy most van a reneszánsza az értékelemzésnek, nem lehet elszakítani ezt a gazdasági helyzettől, amikor is a versenyképesség fokozása az egyensúly-megteremtés legfőbb záloga, és mindenki tudja, hogy az értékelemzés módszerei, eljárása, szemlélete nagyon alkalmas erre a feladatra. Az új ötéves terv az eddigieknél is komolyabb, nehezebb feltételekkel terhes, amikor nemcsak a célokat kell helyesen kitűzni, hanem a végrehajtás „hogyanját" is meg kell mutatni.

— Beszéljünk most a cikk másik aktualitásáról, ami kifejezetten veled kapcsolatos. Mi volt eddigi munkád az értékelemzés témájában?

— Novemberben védtem meg az értékelemzés tárgykörében írt kandidátusi értekezésemet, ezenkívül néhány cikkem jelent meg az elmúlt időszakban és a KJK 80-as kiadási tervében szerepel a Gyártmányok versenyképességének fokozása az értékelemzéssel című könyvem.

— A könyv a disszertációdra épül?

— Inkább azt mondanám, hogy tartalmazza azt is, de a könyv más szerkezetű. De hadd tegyem itt rögtön hozzá, hogy Magyarországon még jó néhányan foglalkoznak értékelemzéssel, hogy mást ne mondjak, jelenleg is négy kandidátusi értekezés készül e témában.

A kutatómunka jelenleg nem az eljárás algoritmusának tökéletesítésére irányul, az már kikristályosodott, hanem az egyes munkalépésekben felhasználható elvi-módszertani ismeretek bővítésére. A mai kutatásnak az értékelemzés szélesebb körű gyakorlati alkalmazhatóságát kell szolgálnia. Tehát a gyakorlati értékelemzések során felmerülő elvi-módszertani problémákra kell választ keresniük. Mondok egy példát is, mik merülhetnek itt fel: egész másképp néz ki a funkcióköltség elemzése egy ipari gyártmánynál, mint egy beruházásnál, vagy szolgáltatási tevékenységnél. Ebből a szempontból is örömmel kell fogadnunk az említett határozatot, amely egyébként az egyetemi oktatásban is érezteti hatását. Könnyebb lesz például diplomaterv témaként egy élő teambe delegálni hallgatóinkat, könnyebben tudnak kutatásokat végezni egy olyan vállalatnál, ahol gyakorlati értékelemzés folyik, mint ott, ahol még csak az elhatározásnál tartanak.

Örömöm másik oka, hogy kutatásaimhoz én magam is több gyakorlati impulzust kapok, ha sok helyen értékelemeznek. Az eddigi tananyagaim is — legújabban elkészült például egy esettanulmány-gyűjtemény — lényegében saját közvetlen gyakorlati tapasztalataimra épülnek. Minden évben volt egy vállalatom, amelyet, ha szabad így mondanom, én vezettem be az értékelemzésbe. Úgy gondolom, hogy csak akkor lehet a kutatás területén előrelépni, ha az ember maga is részt vesz a gyakorlati értékelemző munkában.

— Az értékelemzési munkában vannak-e buktatók?

— Jó lenne, ha az értékelemzéssel kapcsolatos kezdeti lelkesedés mindig kitartana, a munka végéig is. Az értékelemzőnek szívós embernek kell lennie, mert az első problémák hamar jelentkeznek. Például a munka kezdetén zavaró lehet az esetleges információelégtelenség, vagy bizonyos külső akadályoztatás. A szalmaláng típusú értékelemző nem sokra megy, mert az egyes munkalépések szakszerű végrehajtása bonyolult kérdéseket vethet fel. Ez egyébként egyben a munka szépsége is.

A vállalati munkák során gyakran mondják a teamtagok, hogy azt szeretik az értékelemzési munkákban, hogy ez nem rutinmunka, itt a kreativitás az egyik legfontosabb szempont. Az eredmények jelentkezése pedig rendkívül lelkesítő.

Az első nagy értékelemzési eredmény egyébként hazánkban Ózdon volt, ahol egy nagy kohászati beruházás elemzése során 80 millió forint beruházási költségmegtakarítást, valamint 20 millió forint évenkénti üzemeltetési megtakarítást értek el. Salgótarjánban a kohászati üzemeknél a dróthúzás és a csákánygyártás technológiáját vizsgáljuk. A team miniszteri dicséretet kapott a dróthúzási téma kidolgozásáért, melynek eredménye néhány milliós eredménytöbbletet jelentő kapacitásnövekedés volt. A csákánygyártásnál pedig alacsonyabb önköltségszintet jelentő ötleteket sikerült bevezetni, ami a termék jelentős tőkés export volumene folytán a versenyképesség javításának fontos kelléke volt. De saját munkáimból is tudnék példát mondani. A VIDEOTON-nál végeztünk például egy sikeres munkát, a számítástechnikai célokra alkalmazott display gyártmánycsalád értékelemzéses tervezése kapcsán.

— Többnyire gyártmányok értékelemzése honosodott-e meg nálunk, vagy más is?

— Igen, Magyarországon is dominál a gyártmányok, termékek értékelemzése, de ez nem azt jelenti, hogy a technológiák, a beruházások és bizonyos szervezések, vagy éppenséggel a szolgáltatások területén ne lennének eredményeink, amikre büszkék lehetünk.

— Hogyan zajlik le egy értékelemzési munka?

— Az értékelemzésnek a teammunka adja meg a keretét, ugyanis ez tipikusan interdiszciplináris tudomány. A team, mikor megismerke-

olyan világnézeti ráhatásban részesülnének, amely a párt által kitűzött céloknak az irányába vinné őket.

Ha élcsapatot szerveznénk a KISZ-ből, az az egyes egyének szempontjából talán nagyobb kifutási lehetőséget biztosítana. Bizonyára nem kerülnének olyan kudarcok elé, mint amilyent egy nagyon nagy lelkesedéssel, jószándékkal szervezett sikertelen akció jelent ma a KISZ-vezetők számára. Elképzelhetőnek tartom, ha lenne egy ilyen élcsapat, akkor az a benne részt vevők egy főre jutó hatékonysága tekintetében eredményesebb volna, de összhatását tekintve meggyőződésem szerint eredménytelenebb lenne, mint a jelenlegi tömegszervezet.

Amikor a KISZ-ről, mint egészről beszélünk, akkor nem szabad lemondani a KISZ tömegbefolyásáról, sőt, jelenleg inkább azzal vannak problémák, hogy nem elégé tömegszervezet. Vagyis vannak olyan ifjúsági rétegek, akikhez a KISZ nem jut el. Ifjúsági szervezetünk nem fogja eléggé át az egész magyar ifjúságot. Éppen azért, akik magukat ma élcsapatnak tartanák, mert az „ő politikai tudatuk fejlettebb" a többinél, tudomásul kellene venniük, hogy ez kötelezettséggel is jár. Kötelességük lenne „bajlódni" azokkal a társaikkal, akik szerintük nem jutottak el a kívánt szintre.

Akkor volna igazán problléma — véleményem szerint — az ifjúsági szervezettel, ha minden olyan ambíciót elnyomna, amelyeket ezek a „fejlettebb" fiatalok ki szeretnének élni a szervezeten belül, ha a KISZ megakadályozná kibontakozásukat. Helyenként úgy látom, sajnos csak nekik teremt mozgásformát a KISZ, az egyetemen különösen. Végeredményben az a véleményem, hogy miközben szűk körben elméleti viták folynak az élcsapat jellegről, addig ez a téma a tagság jelentős része számára idegen.

A kérdésben szereplő másik pólus a KISZ-ből való kilépés gondolatával foglalkozók köre. Sokféle mozgatórugója lehet ennek a magatartásnak.

Bár úgy érzem, most éppen olyan helyzet előtt állunk, amikor arra lenne szükség, hogy értékeink megvédése érdekében, összefogjunk, oda engedve a fiatalokat bizonyos kormányrudakhoz, hogy azt a lendületet, ami általában sajátja az ifjúságnak, valahogy befogjuk az ország szekerébe, (meggyőződésem, ma erre van szükség, noha úgy tűnik, botladozva tesszük meg ez irányban az első lépéseket) nem nyújtunk elegendő gyakorlóteret a fiatalok számára a vezetői készség megszerzésére, vagy ha nyújtunk is, nem megfelelőt. És itt kapcsolódnék válaszommal a KISZ-ből való kilépésre. Ha egy közgazdász hallgató kilép a KISZ-ből, ez számomra egyet jelent azzal, hogy ki akar szállni abból a ringből, amelyikben országos célokért kellene küzdenie. Az ilyen ember önmagával hasonul meg.

Azt azonban már kifogásolom — és vannak azért ilyen tendenciák is néha —, ha valaki a KISZ-szel szembeni szkepszisét, összeomlását csak közvetíteni akarja a többiek felé. Mivel nem találja a helyét, mindenkit le akar beszélni arról, hogy megkíséreljé megkeresni a KISZ, meg a saját helyét is a társadalomban. Az ilyen magatartást visszautasítom.

— Elfogadod-e azt a véleményt, hogy a jelenlegi KISZ helyett rétegszervezetekre lenne szükség az ifjúság rétegérdekeinek képviselésére?

— Egyetértek a különböző vitázókkal abban, hogy problléma van a KISZ rétegpolitikájával. A KISZ KB különféle rétegtanácsai hivatottak lennének arra, hogy bizonyos rétegpolitikai problémákkal foglalkozzanak. De nem értek egyet azokkal, akik a KISZ helyett rétegszervezeteket akarnak. Nem értek egyet, mert eddig még minden fiatal nem általában a KISZ-nek volt tagja, hanem valamelyik konkrét iskolai KISZ-szervezetnek, ami jól körülhatárolható, viszonylag homogén ifjúsági rétegben működik. A KISZ-bizottságok elég jelentős önállósággal bírnak. Ezt az önállóságot vagy ki tudja használni a KISZ-szervezet, vagy nem, a rétegpolitika érvényesítésének gondja itt kezdődik. Amikor egy KISZ-szervezet olyan problémákkal küzd, amilyenekkel az utóbbi időben az egyetemi KISZ-szervezetünk, ott a rétegpolitika érvényesítésével is gondok vannak. Nevezetesen, hogy a KISZ-vezetői funkciókat lejáratták. Sportot űztek abból, hogy egyesek ugyan nem léptek ki a KISZ-ből, hanem annak tagjaként lejáratták azt, aki a szervezetben tisztséget viselt. Meggyőződésem, hogy szép számmal vannak olyanok, akiket kifejezetten ez taszít attól, hogy funkciót vállaljanak.

Nem hiszek abban, hogy ezek a fiatalok ne látnának olyan célokat, feladatokat a mai magyar társadalomban, amikért érdemes volna valamit csinálni. Ha persze nem látnak, ez egyetemi nevelőmunkánk hiányossága is. Azt sem mondhatják, hogy a KISZ ellene lenne az értelmes feladatoknak. Az elmúlt évek egyik „legnagyobb problémája" KISZ-en belül — és ezt én szégyennek tartom — az volt, hogy működhet-e az egyetemen karate klub, vagy sem? Meggyőződésem, hogy az egyetemi ifjúságunk ennél sokkal érettebb. Vannak olyan társadalmi problémák, amik kell hogy érdekeljék ezt a réteget. Az a fiatal pl. nyugodtan kiléphet a KISZ-ből, aki nem tartja értelmes feladatnak a marxista diákakadémián a középiskolás diákok tudományos világnézetre való nevelését. Viszont az ilyen fiatal igazából értelmiségi sem lesz, nemcsak KISZ-tag nem.

Szerencsére sokan vannak, akik a szervezet lejáratása ellenére, a már említett körülmények között is társadalmilag hasznos feladatot látnak el, a közösség javára dolgoznak. Nem válik el tudatukban az, hogy mit végeznek mint egyetemi polgár, és mit végeznek mint KISZ-tagok. Ez azzal van nagyrészt összefüggésben, hogy az egyetemen gyakorlatilag mindenki KISZ-tag. Ezeknek a fiataloknak a tevékenysége nem közvetlenül az alapszervezethez kapcsolódik, sőt tudok róla, hogy van olyan alapszervezet, ahol nincs KISZ-titkár sem, mégis van valamiféle közösségi élet. Nyilvánvalóan valamit demonstrálni akarnak azzal, hogy nem választanak vezetőket és nem funkcionálnak mint alapszervezet, miközben tartalmilag úgy dolgoznak, mintha azok lennének. Ha az eredményt nézzük, akkor én is egyetértek azokkal, akik azt mondják, hogy fel kell karolni az ifjúság mindenfajta hasznos tevékenységét, bármilyen formában nyilvánuljon az meg, mégis hangsúlyozom, ha az embereket valamiféle módon mozgatni akarjuk a szervezetre mindenképpen szükség van.

Megszüntethetnénk a KISZ-t, de akkor azokat a feladatokat, amiket a KISZ ma is ellát, milyen más mechanizmus látná el? Diákszövetség lenne — mondanák erre többen. De hogyan szerveződne ez a diákszövetség? Minden bizonnyal nagyjából úgy, ahogy a KISZ, vagy egészen hasonló elvek alapján. Ha már hallgatóink tagjai egy szervezetnek, és egyetértenek a párt politikájával, akkor a létrehozott diákszövetség tartalmában különbözne a KISZ-től? Miután a KISZ határozottan politikai szervezetnek vallja magát, bizonyos politikai funkciókat nem lehet rábízni emberek egybegyűlt csoportjára.

Az a tapasztalatom, hogy gyakran türelmetlenségből fakad a KISZ-szel szembeni elégedetlenség. Egyesek ugyanis túl magasra helyezték a mércét, s nem bírják elviselni, ha a többiek „földhözragadtak", esetleg közömbösek, nem az a problémájuk, ami nekik. Türelmetlenek velük szemben, holott az lenne a feladatuk, hogy megkíséreljék fölrázni, mozgósítani a közömbösöket. Hiszen a jövőnk áll vagy bukik ezen. Nem megoldás, hogy kívülrekesszük magunkat ezeknek a körén. Azon kell munkálkodni, hogy olyan társadalmi viszonyokat teremtsünk, amelyben minél szélesebb rétegeket tudunk aktivizálni. Ilyen felelősséggel kellene kezelnünk egyetemi alaptevékenységünket a közgazdász hivatásra való felkészülést és felkészítést is. Tudomásul kell venni, hogy a többséggel kell megoldania a feladatokat, azokkal az egyetemi hallgatókkal, akik ma itt vannak az egyetemen, és hogyha ezek nem olyanok, mint amilyeneknek szeretnénk őket látni, akkor ez munkánk fogyatékossága, amit nem szabad azzal tetézni, hogy türelmetlenségünktől indíttatva elszigetelődünk, elszakadunk tőlük. Minden gondolkodó ember számára — és akik a KISZ-ről vitatkoznak, azok nagyobb része ilyen — alapvető feladat volna, hogy lehetőség szerint minél szélesebb tömegeket nyerjenek meg ennek a gondolkodásnak, hogy rávilágítsanak arra: a KISZ is egy lehetőség a társadalom alakítására. Mert az értelmiségivé válásnak része az, hogy felelősen gondolkodjunk a társadalom dolgai felől, és alakítani, formálni akarjuk azokat. Így a KISZ is része a hivatásra való felkészülésnek.

H. E.

---

is (vagy az arra való törekvéssel). Ez a számonkért szakmai munka pedig „egy szűkebb területen való elmélyedést önálló kutatást" jelent. Ennek a követelménynek az elfogadását pedig a hivatalos számonkérésnél sokkal inkább biztosítja, hogy mivel jelenleg (szemben például a „szent emberrel") az „okos ember" kultuszát éljük, aki valóban elért valamit egy szűkebb területen, az kétség kívül elfoglalhatja az okos embernek kijáró „pozíciót", a szemlélet felruházza megfelelő tekintéllyel, s ezáltal, főleg a fiatalok körében megfelelő számban lépnek az ő útjára. (Az erkölcsi ösztönzés kiválóan működő példája).

6 Gyorsan le kell szögeznem, hogy

a kollégium egyik fő feladatának a társadalmiság hangsúlyozását, a politikai társadalmi érdeklődés, tevékenység előtérbe helyezését tartja, s így igen pozitívan értékeli az olyan összefüggő, s átfogó kérdésekkel való foglalkozást, mint a társadalmi mobilitás, a hatalmi struktúra, a demokrácia, az értelmiség szerepe, stb.

Emellett szakmai téren is támogatja a közgazdaságtan társadalomtudomány jellegét a „technika" mellett. Mindezek érdekében gyakran szervez színvonalas előadásokat összkollégiumi és szekciószinten, és figyelemmel kíséri a külső eseményeket is. Hogy mi bajom van mégis? Egyrészt az, hogy ezek a szempontok a felvételi propaganda során elkallódnak. Új tagok, így elsősorban szakmai törekvések miatt jelentkeznek. Másrészt ezt a helyzetet tovább sarkítja, hogy az elvárások gyakorlati cselekvést befolyásoló követelményekké való lefordítása (a félévenkénti beszámolók révén) egyoldalúan szakmaorientált, s így teljesen rosszul közvetíti az elvi elvárásokat. Ez az a bizonyos „szűkebb területen való elmélyedés" számonkérés. (Természetesen nem azt mondom, hogy ez a mód senkinek sem lehet jó. A választásnál mindenki egyénileg döntsön, hogy ő zseni-e, vagy pedig annyira elkötelezett egy irányban, hogy nem is akar igazán közgazdász lenni. Akkor nem javaslom a fenti utat, ha egyik sem igaz.)

7 Gondolom, az egyetemről mondottakból egyértelmű, hogy én is híve vagyok az egyéni külön munkának. Sőt, mi több, én is az aktív mobil tudás érdekében. De ennek megszerzéséhez más utat látok.

A jövő szempontjából oly fontos rugalmasság, és alkalmazkodó képesség kifejlesztése.

„A probléma egyik része azoknak a speciális ismereteknek és képességeknek a fejlesztése, amelyekről a szervezet tudja, hogy a jövőben szüksége lesz rá." (Shein) Ezt a funkciót lenne hivatott betölteni a hivatalos egyetemi képzés.

„Ugyanakkor a kérdés másik oldala mindazon egyedi tehetség és képesség növelése, és továbbfejlesztése, amellyel a szervezet tagjai rendelkeznek, még ha ezeknek nincs is pillanatnyilag előreláthető értéke a szervezet számára." (Schein).

Ha az egyetem maradéktalanul be tudná tölteni a funkcióját, akkor ez utóbbi oldal lenne az egyéni önképzés döntő területe, egyben felelőssége is az egyén oldaláról, míg a környezet felelőssége az ezt elváró-támogató légkör biztosítása. Számunkra azonban (az egyetemi hiányosságokból eredően) a probléma mindkét területén követelmény az önképzés, s erre tág teret is kapunk. Ismétlem, tág (!) teret, s semmiképpen sem az amúgy is hézagos, egyetemen szerzett ismeretek egy szűkebb területen való elmélyítését!

„A hetvenes évek úttörő új felismerése, hogy szakítást hirdet — a növekvő ismeretanyag elsajátítása és a tudásszint emelése érdekében — a reménytelen és rossz irányú versenyfutással a több és több (tehát speciálisabb és szűkebb) ismeretért. E helyett az általános alapozás megerősítésében, a megújuló, gyorsan bővülő ismeretekkel lépést tartó önálló továbbfejlődés, a rugalmas továbbképzési formák, az önfejlesztő tanulási készség kialakításában jelöli meg az oktatáspolitikai választ a kor kihívására." (Berend T. Iván Mai gazdaságpolitikánk — történelmi összefüggésben)

Valahogy ebben az irányban látom megszerezhetőnek az „aktív mobil" tudást. (S talán ezek a gondolatok indokolják a kollégium utóbbi években alakult általános társadalmi-gazdasági kérdésekkel foglalkozó szekcióinak működését is.) Miért? Gondoljunk néhány évet előre. Ott találjuk magunkat a társadalmon, mint makro-, és egy adott munkahelyen, mint mikroszervezeten belül. Tételezzük fel azt az ideális esetet, hogy a fő- és alszervezet is úgy működik, hogy nemcsak elvben deklaráltan, de a gyakorlatban is igényt tart kapacitásunkra, s az ennek megfelelő munkánkra. (Nem tudom, hogy a történelemben van-e erre példa.) Akkor a környezet olyan követelményeket támaszt velünk szemben, amelyekről Schein ír. Nyilvánvaló, hogy ezek a szervezet életképessége és prosperitása szempontjából alapvető fontosságúak, biztosítják a mindenkori „kielégítő" eredményt. Ha ezekre az elvárásokra nem a Berend T. I. által leírt módon készülünk fel, akkor azon vesszük észre magunkat, hogy

bár alaposan ismerjük egy szakmai terület részének a csücskének a közepét, a kívánalmaknak nem teszünk eleget, mert nem rendelkezünk azzal a megalapozott, átfogó szakmai, (és egyéb) intelligenciával, amelynek alapjáról viszonylag könnyen és gyorsan lehívhatók az aktuálisan szükséges speciális ismeretek.

Ez rossz a szervezetnek (kiesik egy ember) és rossz az egyénnek, mert megakadályozza a (tágan értelmezett) önérvényesítési szükségletek kielégítését. Most térjünk vissza a realitásokhoz. Mi van akkor, ha ez a fő- és alszervezet nem ilyen ideális. Először is számolni kell a valószínű álláslehetőségekkel. Nem várhatja senki, hogy jövendő munkahelyén belépéskor felkérik, hogy folytassa a Szakkollégiumban megkezdett kutatásait, s ehhez ők biztosítják a feltételeket. Jórészt, még arra is kevés esélye van, hogy valódi közgazdász munkát végezzen. Ebben a helyzetben

a következtetés megintcsak az előbbi eredményre vezet, mert így biztosított még viszonylag az aktív cselekvés lehetősége, s mérsékelhető leginkább a csalódottság, önmagunk feleslegességének érzése.

8 Végül is nem tudom gondolataimat egyértelmű konklúzióval zárni. (Nyilván.) De egy analógiát mondhatok. Ha valaki tudja, hogy nem fog örökölni, de szüksége van sok pénzre (az aktív cselekvés lehetőségére), akkor nekikezd lottózni, totózni. Ha a nyerési esélyt növelni akarja, akkor buzgón nekilát tanulmányozni a totóban szereplő csapatokat, azok tagjait, adottságait, a valószínűségeket. Tudja, hogy a nagy vagyonok, (az önérvényesítés, a hatalom) nem így keletkeznek, mégis ez az egyetlen lehetősége, hogy a szűkös lehetőségekből megfelelően részesedjék. Itt az egyetemen valamennyien totózunk. Ki komolyan fölkészül a fordulókra, ki nem. Egyesek valószínűleg a biztos örökség tudatában, csak azért vesznek részt benne, hogy lelkiismeretfurdalás nélkül vehessék át: Én megdolgoztam érte! Mások talán a hitben, hogyha mindent elkövetnek, előbb-utóbb sikerülni fog. Ismét mások lemondó szkepticizmussal megszokásból, szórakozásból, de mindenképpen az ott bújkáló TALÁN tudatával. Mindenki e szerint válassza meg útját!

Gaál Gyula

---

dik az értékelemzés fogalmaival, eljárásaival, munkalépéseivel, az ott alkalmazható résztechnikákkal, akkor nekikedz a néhány hónapig tartó feladat megoldásához. Az első lépés információs tájékozódás, aztán az igény- és funkcióelemzés, majd a funkcióköltség-analízis, illetve a kritikus pontok feltárása következik. Ennek ismeretében, a kreatív fázis jön, ahol különböző ötletkeltő módszerekkel dolgoznak, végül az ötletanyagot szűrve, szelektálva, kimunkálva megalkotható az optimálisnak tekinthető feladatmegoldás. Ekkorra az eredmény már szinte magától adódik. Előre nem lehet persze ezt megjósolni, de ha mindent a feladatnak megfelelően szakszerűen végeztek el, akkor az eredménynek jelentkeznie kell. Ez gyártmányoknál alapvetően az önköltség csökkentésében, illetve a minőség javításában jelentkezik, néha persze mindkettő egyidejűleg is elérhető. Ezzel analóg módon jelentkezik például a szervezési feladatoknál a költségmegtakarítás, illetve a hatékonyabb működés.

— Miért bonyolult a gyakorlati, értékelemző munka?

— Az értékelemzés sajátos algoritmus szerint alkalmazott racionalizáló eljárások, módszerek, résztechnikák összessége. Példaként néhány: a hálóterves szervezési módszerek a munkaterv elkészítéséhez, az ABC elemzés a téma súlyponti részeinek kiválasztásához, a faktoranalízis, a funkcióelemzés a termékfunkciók meghatározásához, a kreatív módszerek, mint a brain storming, szinektika az ötletkereséshez, az optimumkereső eljárások, gazdaságossági vizsgálatok, számítástechnikai eszközök alkalmazása, a funkciók, értékelések és súlyozás matematikai módszerei. Az értékelemzés eszköztára tehát roppant széles. Én magam a publikálandó könyvem szervezési modelljében 55 módszert ismertetek, és ez még nem is a teljes választék. Az értékelemzés pontosan csak olyan nehéz, amilyen lelkiismeretesen csináljuk.

— Lehet-e bármit önmagában értékelemezni, vagy ez mindig összehasonlítást jelent a világszínvonalú termék, beruházás stb. tulajdonságaival?

— Az eljárás megfelelő munkalépéseiben megvannak az összehasonlító módszereink. Az értékelemzés során kifejezetten a világszínvonalat tűzzük ki mércéül, ha egyébként a korlátozó feltételek nem túlságosan bántóak, s így nem túl szűkre szabott a mozgásterünk.

— Egy-egy gyakorlati munka több hónapig szokott tartani. Ez azt is jelenti, hogy meg kell gondolni, mit választunk az elemzés tárgyául? Csak akkor kerül tehát sor értékelemzésre, ha kétség merül fel, hogy jó-e a termék vagy szolgáltatási tevékenység? Nem igényelne-e — a nyugati példákhoz hasonlóan — állandó értékelemző stábot a folyamatos elemző munka egy-egy vállalatnál?

— A legfejlettebb értékelemzési kultúrával rendelkező országokban — idesorolom az Egyesült Államokat, Angliát, az NSZK-t és Japánt — már túl vannak a kampányszerű alkalmazáson, ott már ez szokványos munkamódszernek számít.

Amikor megkérdezték az NSZK-beli előadót az 1978-as magyar értékelemzési kongresszuson, hogy náluk hány témát értékelemeztek már, akkor értetlenül nézett és azt mondta, „mi ezt nem számoljuk, mi így dolgozunk". Vagy egy másik példa, amit most hallottam Prágában. A japán élenjáró nagyvállalatoknál 200—300 főállású értékelemzőt foglalkoztatnak, akik változó témákkal foglalkoznak, s ez állandó versenyképességet biztosít a vállalatnak. Nálunk még nem sok olyan vállalati státuszról tudok, hogy értékelemző.

— Egyetemünknek mi volt a szerepe az értékelemzés szellemi bázisának megteremtésében?

— A Budapesti Műszaki Egyetem ipargazdaságtan tanszékén a 70-es évek elején kezdték el oktatni az értékelemzést, 74-ben Miskolcon is, és 75-ben nálunk is betört a tantervbe. A Közgazdaságtudományi Egyetemnek megítélésem szerint komoly szerepe volt az eljárás meghonosításában, hiszen 74-től a Közgazdasági Továbbképző Intézet égisze alatt folyt az OFMB-vel közösen meghirdetett I. és II. értékelemzési pályázat, melynek keretében 64 vállalatnál vezették be sikeresen az értékelemzést. Egyetemünk szerepe abban is jelentős, hogy megteremti a hallgatókban azt az értékelemző készséget, a hozzátartozó alapismeretekkel együtt, ami alkalmassá teszi őket arra, hogy az iparba kikerülve egy vállalati teamben eredményesen tudjanak dolgozni.

Magyarországon több önálló kutatócentruma is van az értékelemzésnek, mert pl. a METESZ-nek is létezik egy értékelemzési munkabizottsága, az Országos Vezetőképzőben is foglalkoznak az eljárással, alapvetően persze az említett egyetemek, de megítélésem szerint a legjelentősebb ez irányú potenciállal a KTI rendelkezik.

— Egy módszer akkor honosodik meg, ha ténylegesen szükség van rá, ha úgy tetszik, valamilyen gazdasági kényszer hatására. Eddig talán csak a vezetők lelkiismeretességén múlott, hogy végeznek-e értékelemzést egy-egy vállalatnál?

— Egyre több vállalat kezdi alkalmazni az eljárást, ami a szakemberképzés problémáját is felveti. Ugyan több száz hallgató részesült már egyetemünkön is értékelemzői képzésben, de gazdasági egységből több ezer van. Tehát még nincs is minden gazdálkodó egységünknél olyan ember, aki már tanult valamit az értékelemzésről. Azt hiába is várjuk, hogy képesek lesznek az egyetemek ezt a nagy igényt kielégíteni. Ma a vállalatoknak kell legtöbbször tanfolyami továbbképzési lehetőséget teremteni, céltanfolyammal viszonylag gyorsan meg lehet teremteni a szükséges szellemi kapacitást.

— Szakszemináriumaidon, blokktárgy keretében, tanárként a KTI-ben mint szakoktató, mi a tapasztalatod a hallgatók hozzáállását illetően?

— Jólesik azt látnom, hogy a közgazdász hallgatók érzékelik azt, hogy az értékelemzés nemcsak a műszakiak feladata, hanem jellegzetesen szakmaközi munka. Hallgatóink is úgy érzik, hogy ez nagyon jó lehetőség a vállalaton belüli más szakterületen dolgozó kollégákkal való szorosabb együttműködésre, ami végeredményben a gazdasági munka hatékonyságának növelését szolgálja. Mert a hatékonyság mérését alaptárgyukban, az ipargazdaságtanban klasszikus témaként oktatjuk, de éppoly fontos, a hatékonyságjavítás hogyanjának a bemutatása is. Nekem is az a véleményem, hogy a dolgozó akár beosztott, akár vezető, a munkabérét nemcsak azért kapja, hogy a rutinfeladatait megcsinálja, úgy ahogy tavaly, meg tavaly előtt, hanem minden munkakörnek van olyan tevékenységi komponense is, hogy a dolgozó alkotó módon fejlessze tovább alkalmazott munkamódszereit. Ez a gyakorlatban többnyire háttérbe szorul, így jönnek a siránkozások, hogy minek tanultam az egyetemen ezt vagy azt az igényes, pl. matematikai módszert, amikor nem is használom a gyakorlatban. Az értékelemzés során ezek alkalmazása szisztematikusan beépül a feladatmegoldásba. Az értékelemzés szerintem tehát ezért is visz be egy kicsit új ízt a vállalati munkába.

Alkalmazása mindig is aktuális lett volna, de a VI. ötéves tervben ezt még fokozottabban állíthatjuk. Munkamódszereinkbe újabb, korszerűbb elemeket kell bevonnunk. A különböző racionalizáló technikák, szervezési módszerek, elemzési tevékenységek között feltétlenül fontos helyet kell, hogy kapjon az értékelemzés is.

— Mi, végzősök is azon leszünk!

Boródi Ferenc

A tisztaság napja

Merész utópia? Közgazdászhallgatók százai ülnek lélegzet visszafojtva, a tekintetek odaadóan irányulnak a születő varázslat felé: Ady Endre szavai csendülnek föl, minden máz nélkül, természetes szépségükben, s jutnak el a legbensőbb mélységekig:

„Ne adjatok rám aranyos palástot,
Nem kell a gyémántos korona,
De vigyétek a víg csörgő-sapkát is
S tarka köpenyeg sem kell soha.

Szürke-országnak vagyok a királya,
Láthatatlan trónom nekem ragyog,
Amíg nem láttok, nem ékesíttek,
Nem rubrikáztok, addig: vagyok."

Rubrikázni mindig-kész agyunk épp József Attilát készül aranyos palástba, tarka köpenyegbe vonni. Megfér a falakon a Fabulon és a Pontosan-szépen, hogyne férne meg, csak ne áltassuk magunkát azzal, hogy a fejünkbe vert „Jöjj el szabadság..."-szavalókórus s a nyelvünkre toluló J. A. véréből való közhelyek nem hagyják eltompulni bennünk mindazt az életérzést, amely verseinek újra- s újraolvasása során belénk ivódik és emberibbé tesz.

Nem utópia! A közgazdászhallgatók százai előtt a Kaláka együttes új vers előadásába kezd, s az általános érvényű érzések kifejezését tenger rátapadt mocsoktól megtisztítva, a maga rubrikázatlan, ékesítetlen egyszerűségében agyunknak szegezi:

„Ki tiltja meg, hogy elmondjam, mi bántott
hazafelé menet?..."

Bár e mágia megmaradna! Bár e tisztaság szemébe néznénk! Legalább a költészet napján...

Én megpróbáltam, és érdekes dolgokat láttam:

B. Kiss Tamás:

Köztünk

Nem vagyok én senkinek
se József se attila
de élnek még a rend helyén
a fák között az emberek
akiknek lettél bohóca s bolondja

eb tél kutyadér
sorsot siklat visszatér
eb tél kutyadér
még az ólomvonat él

Tanítani

(testvércsillag bátyáimnak)

haj! rend se törvény se félek
a kaparj csak meghajolj káosza él csak
haj!naltalan új kor neonfénye éled
piszkos forrásra dermed a jégcsap

haj! ördögfiat egyet csak látnék
kisangyalszolid rabjaiban az ördögi kornak
haj!togatott hajóként hányódva is áznék
míg hajtogatott szólamok némultomra törnek

de haj! szűkülő pupillák szűkölő nyelvek

Jazz-szombat előzetes

Kaszakő, „pozanpárbaj", Jack Gregg, Viklicky — Andrst, Pege

Jóllehet a Benkó Dixieland vezetője szerint nem helyénvaló egyrészt jazzről, másrészt dixielandről beszélni, a legutóbbi dixieland-szombat nevet viselő, illetve az elkövetkező április 12-i jazz-szombat fültanúi igazolást kaphatnak a bizonyos fokig jogos különbségtételre.

Most tehát egy „igazi" jazzszombat előtt áll klubunk, és a reménybeli, nagy számú „mélyen tisztelt". Akik figyelemmel kísérik a Klub Közlönyben hetente megjelenő kis kesergőimet, azok számára nem kell ecsetelnem azt a sokak számára talán végveszedelem vízióját keltő állapotot, melybe klubunk került — fizetési mérlegét tekintve — az alacsony látogatottság folytán.

A témát nem szeretném most hosszasan tárgyalni, hiszen önámító önmegnyugtatásként azt is mondhatnám: a zenészek a drágák, nem a bevétel aprócska. Mindezt azért adtam csak elő, mivel április 12-én minden bizonynyal felüdülést hozó tömeg, következésképpen mérlegenyhítő bevétel várható. Nehogy valaki elbizakodottnak tartson, igazolásul a fentieknek, rögtön a műsor ismertetésére térek.

Az estet a Kaszakő együttes — László Attila vezetésével — nyitja hét órakor. Ez az együttes első Közgáz Klubbeli szereplése. Őket Friedrich Károly és társai „pozánpárbaj" hangzatos nevet viselő produkciója követi. Hogy ez a párbaj milyen meglepetést tartogat, azt legegyszerűbb, ha mindenki a helyszínen fedezi fel. Ezután a híres amerikai bőgőssel — Jack Gregg — megerősített Kőszegi—Horunzsij—Lambrizi trióból lett négy nemzetiségű quartett következik. Egyik csúcspont a másik után: Emil Viklicky—Lubos Andrst zongora—gitár duója a program következő száma. Legutóbb hazánkban a Debreceni Dzsessz Napok sikereként hallhattuk őket. Végül az aula műsorát hagyományosan Pege Aladár és együttese zárja. Aki pedig még ezután is úgy gondolja, van még mit hallani, azt a hazai élgárdát megszólaltató jam-session várja éjféltől a klub helyiségében. Mivel a klub rendezvényei általában nem túl látogatottak hallgatóink részéről, nem szeretném a műsor előre dicsérésével tovább ingerelni éles kritikai éneteket.

Az ide egyáltalán nem illő úttörő köszöntéssel kívánok mindenkinek jó szórakozást: Előre! A feleletet szombat este a zenészek részére szóló „rendületlenül" zúgó taps adja meg!

Karbuczky Imre

„A művészet örökös lázadás"

Mrožek Tangója a klubban

A lázadás tüze valamenynyiünk szívében parázslik. De, ha lángra lobban, vajon forradalomba torkollik, vagy kábítószeres kábulatba?

A Tangó lázadója, Arthur egy harmadik utat talál. Apjával szemben lép fel, aki fiatal korában szintén lázadó volt. „Az ember nem élhet gondolkodás nélkül, a gépies ösztönei szerint" — vallja az apa, és pusztán a formalizmus elleni tiltakozásból teszi magáévá Arthur anyját a Tannhäuser bemutatóján, a zsöllye első sorban.

Mrožek hőse a formák visszaállításával akarja megváltani a világot. De terve elbukik, mert „a forma nem váltja meg a világot". (A darab formabontó formája sem!) Végül is rájön: „Csak egy lehetőség van: a hatalom!" Ám, a hatalom nem az ő kezébe kerül, hanem Edekébe; aki ugyan nem entellektüel, viszont erős az ökle.

A darabnak szinte alig van cselekménye, a színpadon álló ravatal, a gyerekkocsi, a revolver csak tetszetős kellékek, utóbbi a dramaturgia jól bevált elve szerint természetesen „elsül".

Miért van mégis, hogy a Tangó, az 1965-ös bemutató óta bejárta a világot?

A mozgalmas játék elvonja a nézők figyelmét a szavak értelméről. Pedig a színpadon meglepő, és nemegyszer gúnyos mondatok hangzanak el a színházról. („A színház fenomenalitásáról van szó. A szenzuális tény dinamikájáról." — állítja a papa, miközben éppen egy, a nézőket sokkoló színházi kísérletet hajt végre.)

De nemcsak ilyen üres puffogtatásokat mond. Mennyire találó és igaz — Mrožek darabjára is — megjegyzése: „A tragédia ma már lehetetlen. Ma már csak a bohózat lehetséges. A tragédia letűnt."

Az író tragikomikus bohózata valóban érdekes. De elegendő-e egy darab bemutatásához ennyi?

Tizenöt évvel ezelőtt a Tangó joggal lehetett sikeres darab. Ekkor járta be a világot színtársulatával Peter Brook. Rendezéseivel forradalmasította a színjátszást és nagy vitákat váltott ki Magyarországon. (Még ma is akad nálunk olyan rendező, aki Brook művészetének formai utánzásával szeretne „modern" lenni!) Tény, hogy színházának — akkor — egyik jellemzője volt a sokkolás. De nála ez csak eszközként szolgált céljai megvalósításához. (Nem úgy, mint Ljubimov rendezésében, a „Bűn és bünhődés" vígszínházi előadásán, ahol pusztán a modernség kedvéért reflektoroztak a nézők szemébe.)

A Tangó tehát 1965-ben nagyon is aktuális témákat feszegetett, és számot tarthatott a színházértő közönség érdeklődésére. Érthető, hogy mindenütt nagy vihart kavart. De ma már a színház egész másutt tart (hiszen nem múlhatott el felette nyomtalanul másfél évtized!). Van-e még keresni való színpadjainkon ezeknek a kérdéseknek?

Ettől eltekintve, a Metró Színpad előadása nem rossz. Mészáros Tamás rendezőnek frappáns ötletei vannak, és gondos aprólékossággal valósítja meg elképzeléseit. Néhány jó alakítást is láthattunk, például Eugenius bácsi mármár groteksz figuráját, vagy a színházi kísérleteiben szenvedélyesen hivő Stomilt, a papát.

Mindenesetre igen elgondolkoztató estét tölthettünk el a klubban.

Dukász Anna

Tudós, politikus, remete és vértanú

Korának európai műveltségét hazánkban meggyökeresztetni próbálván ő alapította (Csanádon) az ország első iskoláját, mely a szomszédos országokból is vonzott diákokat, a „grammaticában és a musicában" képezve őket. Felépítette a csanádi székesegyházat és sok-sok templomot, egyúttal föllendítve az építő-, az ötvös-, az asztalos-, a kőfaragóipart és a szobrászatot. Hittérítő munkásságában emberséges módszerekkel a belső megtérésre fektette a súlyt. Írásait határainkon túl is olvasták és értékelték.

Ezer éve — 980 körül, Velencében — született Szent Gellért. Fiatalon lépett a bencés rendbe, 1012-től apátként tevékenykedett. 1015-ben a Szentföldre indult, hogy ott megtelepedve a tudománynak szentelje életét, de útközben Szt. István király Magyarországon marasztalta. Imre herceget nevelte, részt vett az országos ügyek intézésében, követségben francia földön járt; később a bakonybéli apátságba, majd erdei remeteségbe vonult elmélkedni. Miután István Csanádban is legyőzte a lázadó pogányokat, 1030-ban megszervezte az ottani egyházmegyét. Püspökként országa egyik legtekintélyesebb vezetője volt az István halála utáni zűrzavarban.

Az akkori szokás szerint húsvétkor és karácsonykor a főpapi misét végző püspök a szertartás elején koronát helyezett a király fejére, aki így vett részt az ünnepi misén. A középkori felfogás szerint jogtipró és vérengző zsarnok nem lehet király, ezért Gellért püspök 1044-ben megtagadta Aba Sámuel újrakoronázását. Később a kényes politikai helyzetben ő hívta haza királynak a száműzött Vászoly fiát, Endrét. Hogy Magyarország nem hullott szét és nem lett császári hűbéres, az ő tisztánlátásának és tetteinek következménye is.

1046-ban Vata pogány lázadóvezér — ismert körülmények közt — életét vette. Emlékét a hegy és a tér neve mellett emlékezetünk is őrizni tartozik.

— st —

Új program a klubban

Néhány hete új programmal jelentkezett a klub. A címe: Politológia-kör. Erről kértem bővebb felvilágosítást Oláh László II. éves külgazdostól:

Meggyőződésem, hogy ahhoz, hogy el tudjunk igazodni társadalmunkban, megértsük ezeket a viszonyokat, melyek meghatározzák politikai cselekvőképességünk határait, elengedhetetlenül szükséges e problémák feszegetése.

Ezért határoztuk el, hogy ebben a félévben elindítjuk a kört (jobb szót nem találtunk). És természetesen ha nem mond csődöt a próbálkozás, folytatni is fogjuk. Eleinte egyetemi előadóinknál maradunk, akik megpróbálják egy-egy részterület leglényegesebb kérdéseit összefoglalni. Összel a hallgatók találkozhatnak Bihari Mihály, Gombár Csaba politológusokkal. Ők is hasonló témákról fognak előadást tartani, s természetesen utána beszélgetni is velünk.

A szünet utáni első kört Hardi Péter, a filozófia tanszék munkatársa fogja tartani, „A politológia helyzete az USA-ban, illetve hogyan ítélnek meg bennünket odaát?" című előadása legutóbb sajnos elmaradt. Erre a félévre tervezzük még Kiss Artúr meghívását is, de ez egyelőre még nem biztos.

A foglalkozások kapcsolódnak egymáshoz, hiszen alapvető fogalmak tisztázásával kezdjük. Akiket érdekel, szívesen tájékoztatjuk az eddig elhangzottakról. A sorozat komolyságát azzal is biztosítani kívánjuk, hogy különböző irodalmak címeit is megadjuk, melyekből előzetes információkat lehet szerezni.

Minden érdeklődőt szeretettel várunk április 16-án, szerdán, Hardi Péter előadására!

Madarász

Táborban

„Míg 1966/67-ben 33 ezer volt a gimnáziumi tanulók száma, 1978/79-ben 23 ezer. Arányuk a középfokú iskolák diákjai közt 25 százalékról 20-ra csökkent."

A gimnáziumok visszaszorításáról

JÓBORU MAGDA ír a KRITIKA februári számában.

„A gimnáziumi tanulók számának csökkentését általában azzal indokolják, hogy a munkások és a parasztok szívesebben adják gyermekeiket olyan iskolákba, melyek 17—18 éves korra szakmát adnak kezükbe." Ám a *szakközépiskolások felsőoktatásba jutási esélye lényegesen rosszabb* a gimnazistákénál. Sajnos, főleg „a munkás- és parasztszülők adják gyermekeiket ebbe az iskolatípusba, eldöntve gyermekeik sorsát, még mielőtt gyermekeik maguk is véleményt nyilváníthatták volna... Nem hiszem, hogy (a fakultáció bevezetésével) *tovább fejlődő gimnáziumot* ne lehetne vonzóvá tenni a fizikai dolgozók és gyerekeik számára... Ehhez azonban arra volna szükség, hogy ne azt hallják folytonosan, hogy milyen nehéz a gimnáziumi érettségivel értelmes és anyagilag is kielégítő munkához jutni, s az egyetemre és főiskolára bejutni ..."

A gimnáziumok és a gimnáziumi tanulók számának növelésére van szükség „ahhoz, hogy népgazdaságunk minden területén megvalósuljanak a *minőségi* követelmények, melyek nélkülözhetetlenek gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődésünkhöz. S szükséges ez azért is, hogy meggyorsuljon a szocialista társadalomban oly fontos *társadalmi mobilitás*."

Úgy vélem, hogy az ellentmondások megoldásának „legolcsóbb" és nemkívánatos módszere a *„lefelé nivellálás"*, a magasabb általános műveltséget nyújtó iskolatípus *elsorvasztása*.

Ugyane számban állapítja meg IFJ. SCHIFFER PÁL, hogy „az utóbbi években *ugrásszerűen emelkedett* a

cigánysággal szembeni

előítéletes megnyilvánulások száma és intenzitása, előfordulási területe... Aggasztó volt számomra, hogy *a leginkább elfogult* vélemények, *a legszenvedélyesebb* megnyilatkozások egyaránt előfordultak *tanárképző főiskolákon, KISZ-vezetőképző iskolán* és szakmunkásképző intézetekben, tehát fiatalok körében; Budapesten és más nagyvárosokban; *érintett pedagógusok és tanácsi dolgozók között*...

Úgy gondolom, hogy az elmúlt években felerősödő *negatív reakciót* alapjában véve a cigányság életében végbement *pozitív folyamatok* váltották ki... Megnövekedtek a találkozási alkalmak, testközelbe került a cigánykérdés... A cigányok tulajdonképpen egy folyamat utolsó hullámaként érkeztek az iparba. Számukra talán *még nehezebb* átélni ezt a váltást. A kérdés az, hogy van-e türelem ezt az időt kivárni? Úgy tűnik, legtöbbször nincs...

Honnan ez a *gyűlölet*, ez a merev *elutasítás*, ez a magabiztos *ítélkezés* az emberekben?

Ha azt vizsgálnánk, hogy ez a közvélemény hogyan gondolkozik *férfi és nő kapcsolatáról, a generációk viszonyáról, más népekről, a nemzetiségiekről, színes bőrű népcsoportokról, zsidókról stb.*, akkor az így nyerhető kép se lenne túl biztató... Hátha az *összes többi*, ki nem mondott vélemény, visszafojtott *indulat csapódik ki* ily hevesen a cigányság felé?...

Hiányzik az a képesség belőlünk..., amely *tudomásul veszi*, hogy egyesek másképpen viselkednek, másképpen öltözködnek, más szokásokat követnek, bizonyos dolgokról másképpen gondolkodnak, mint az elképzelt átlag."

Számtalan lap méltatta a nemrég elhunyt TAMKÓ SIRATÓ KÁROLY munkásságát. Mi most inkább az érdekes pályafutás egyes jellegzetességeire derítünk fényt a költő néhány versrészletével.

„Fekete ködök és piros csillagok, csak várjatok! Majd meglátjátok: a sziklarajzok, a kettős tűz, az űrhajók és a DNS-nörgetés csodái után mi lesz még ebből...!" — hirdette rendíthetetlen optimizmussal az ízig-vérig huszadik századi költő, akit első kötetének merész *modernségéért* — a húszas években — *vezércikkek ajánlottak*

az ügyészség figyelmébe.

„A «hivatalos honfoglalás» Európa «gyökeredzése» után — kettőszáz évet késett! És ezt a késést a balsors: tatárdúlás, törökvész, rosszkirálysor és császár-önkény — még fokozta (...) Így kullogtunk évszázadokon át a messzi fény után, s még Ady Endre is ötven szomorú évet késett! De ekkor jött — Kassák Lajos, a peremekre szorult Európa-ritmus, és átszáguldta a késést!" — vélekedik versében a magyar *avantgarde-megújulásról*.

Magyarországon modernsége nem volt kívánatos. Párizsba ment hát, a művészetek fővárosába, ahol a vers éppen a szigorú *sorokból a síkba;* a festészet *a síkból a térbe;* a szobrászat *az euklidészi térből a négydimenziós Einstein—Minkowski-féle tér-idő kontinuumba* kezdett átlépni. Tamkó Sirató fogalmazta meg a korabeli avantgarde *„dimenzionista kiáltványát"*, az *„eggyel több dimenzió"* hatalmas lehetőségeit, egyik versében pedig így lelkesült:

„Mennyi időt is kellett várni, amíg az agyra kapott ember az *alfa-művészet:* a közvetlen hatalomszerzés mágiáján túl (barlangrajzok, varázstáncok, bűbáj-igék), a *béta-művészet:* a közvetett hatalomszerzés misztikáján túl (templomok, szentképek, zsolozsmák), *a gamma-művészet:* a világ-ura-ember élvezet-művészet forradalmain át (esztétikum: szonettek, regények, tájképek), eljutott a *dimenzionizmus* évszázados lendületéhez!"

A VALÓSÁG utóbbi számaiban több cikk foglalkozik társadalmunk *struktúrájának kutatásával.* Végül ezekre szeretném felhívni a figyelmet.

A februári számban — a TÁRSADALMI STRUKTÚRÁNK FEJLŐDÉSE című gyűjtemény 16 tanulmánya alapján — BÁNLAKY PÁL foglalja röviden össze a hazai struktúrakutatás eredményeit.

„Az olvasónak időnként az az érzése, mintha a szerzők

nem is ugyanarról a társadalomról

beszélnének... Mintha még mindig kísértene az a nem túlzottan rokonszenves gyakorlat, hogy *ki-ki a maga koncepciójának megfelelő tényeket válogatja össze, s a többiről tudomást se vesz"* — summázza véleményét Bánlaky, majd felvázolja a kutatások ellentmondásos eredményeit.

A márciusi számban KOLOSI TAMÁS fejti ki a struktúrára vonatkozó nézeteit, melyeket aztán így zár le: *„Az osztályok* közeledése, az *osztályalapú különbségek csökkenése* azonban *nem egy homogén, differenciálatlan társadalomhoz vezet el.* Minden mérhető társadalmi *különbség, egyenlőtlenség* vonatkozásában azt tapasztaljuk, hogy össztársadalmilag a korábbinál nyilvánvalóan magasabb szinten, ám a korábbihoz — akár az ötvenes, akár a hatvanas évekhez — képest *hasonló nagyságrendben reprodukálódnak."* Mivel ezen belül „az *osztályalapú* különbségek csökkennek, akkor *szükségszerű a más típusú különbségek növekedése.* Ezeknek hatásmechanizmusait próbálta jelezni ez a tanulmány."

Kolosi gondolatait nagyrészt megismerhettük a minapi POLVAX-on így nem részletezem azokat. De mindenkinek ajánlom elolvasni és és megfontolni a cikket.

B. KISS

Lefelé a csúcsról

Bajnoknő van körünkben

— Hallottam olyan híreszteléseket, hogy ti nem mertek lesiklani a nagy pályán. Szóval féltek.

— Ez vakszöveg — mondja Kővári Enikő, sokszoros magyar síbajnok, elsőéves közgázos. Az eset talán még anyám fiatal korában játszódott le, és ez egy nagyon sötét dolog.

Úgy történt, hogy a csapatvezető megtiltotta nekik, hogy a nagy pályán induljanak. Ugyanis a lesiklás az a szám, amire abszolút nem edzettek, és hogy az erejüket ne pocsékolják, csak a másik kettőn indulhattak.

Csak megjegyzem, ott van például Stenmark. Fölöttébb dühös lenne, ha azt állítanák róla, hogy fél lemenni a lesiklópályán, s mégsem megy. De nemcsak ő, hanem még sokan mások is a mezőnyben. Ma már annyira különbözik a három szám, hogy nem is szabad indulni mindegyikben.

Visszatérve az előbbire, szóval a csapatvezető tiltotta meg, hogy induljanak, s mire hazatértek, már az a szöveg ment, hogy félnek. Különben ez akkor sem volt igaz, és most sem az. Nem tudnak nekem olyan pályát mutatni, amelyiken nem mernék lemenni.

— Hogyan tudod a sportot összehangolni a tanulással? Jelent-e valami hátrányt a tanulás szempontjából?

— Valószínű, hogy lehetne jobban tanulnom, ha több időm lenne. De ahogy magamat ismerem, nem tudnék csak tanulni. Valójában úgyis csinálnék valamit. És ebbe az időbe belefér a sport. Amikor a zárthelyikre kerül a sor, egy kicsit tényleg szorít az, hogy edzések is vannak és tanulni is kell.

— Főleg síelsz, de teniszezel is. A sít elsőosztályú, a teniszt valamivel alacsonyabb szinten műveled. Nem üti a kettő egymást?

— Volt egy idő, amikor dilemmát okozott az, hogy melyiket csináljam. Végül is a sí javára döntöttem. És most hogy lemondtam a kerettagságot, járok csak komolyabban teniszedzésre.

— A válogatottságot miért mondtad le? A tanulás miatt vagy más okod is volt?

— A fő indok a tanulás. Sokan nem értik meg, vagy nem hajlandók elfogadni, hogy hogyan lehet föladni olyan lehetőséget, amit nagyon kevés ember kap meg az életben: állandóan utazhatok, világot látok. Ez különösen a mi útlevél körülményeink között nagy dolog.

Lényegesen közbeszólt az is, hogy tavaly előtt meghalt az édesapám. Egyedül maradtunk édesanyámmal és ő szerette volna látni, hogy egyenesben vagyok végre. Hiszen ebben a sportban teljesen kiszámíthatatlan az, hogy mikor éri az embert egy komolyabb sérülés. Vagy elvégzem az egyetemet, vágyaim szerint a külgazdasági szakon, és utána mint külkereskedő utazhatok, vagy egy-két évig síelek még, de utána itt állhatok, felkészületlenül az életre!

— Van-e hátrányod abból a többiekkel szemben, hogy lemontad a kerettagságot?

— Lemondtam, mert nem tudtam vállalni a sok utazást. Gyakorlatilag hónapokat voltam távol. A légkör sem volt jó a keretben. S hogy itthon elindulhassak a versenyeken, nem hiányzott a velük való edzés. A többiekkel szemben, természetesen sok hátrányom van. Ők már nyár óta nagyon erős, száraz edzéseket végeztek és augusztustól kezdve minden hónapban vagy Ausztriába, vagy Csehszlovákiába jártak edzeni. Karácsony óta pedig nyugati versenykörúton voltak. Én pedig mindössze egy hetet voltam lécen.

— Szerinted mi lehet annak az oka, hogy a magyar sí sportolók nem érnek el helyezéseket nagy nemzetközi versenyeken? Nincs tehetséges versenyzőnk, vagy nincsenek megfelelő feltételeink a magas szintű versenysport kifejlesztésére?

— Ki lehet abból is indulni, hogy nincs tehetséges versenyző, bár ez nem egyértelmű. Nem tudom, hogy a mostani kicsikből mi lesz, nekik milyen lehetőségeik lesznek. Azt látom csupán, hogy velünk mi volt. Ne vedd nagyképűségnek, de azt tudom, Apjok Ildikó és én tehetségesek vagyunk. Viszont század annyit sem síelünk, mint a külföldiek. Az összes többi nemzet, aki indul a Világ Kupán, sok emberből válogathat. Hatéves koruk óta foglalkoznak gyerekekkel, s egyre szűkülő körből választják ki a legjobbakat. S ha valaki kilép, bármikor ott áll mögötte tíz-húsz másik, majdnem ugyanolyan szinten. Ezért aki ott van az élen, biztos, hogy a legtehetségesebbek közé tartozik.

Kedvezőbbek a síelés számára a földrajzi körülményeik és az anyagi támogatás, amit ők kapnak az is messze előttünk van. Nyugat-Európában nagyon népszerű sport a sí. Ausztriában például valósággal nemzeti ügy, hogy az osztrák versenyzők milyen helyezést érnek el a nemzetközi találkozón. Sokkal többet edzenek és olyan technikai apparátussal, ami nélkül egyszerűen igazi eredményeket nem lehet produkálni.

— Véleményed szerint, ha hasonlóak lennének a viszonyaink, mint például Svájcban, Ausztriában vagy Svédországban vannak, akkor lenne-e olyan eredményes sportolónk, mint Innauer vagy Stenmark?

— Itt azt mondják, azért nem adnak semmi támogatást, mert amúgy sincs alapja ennek a sportágnak, mivel nincsenek lehetőségeink. Mellesleg megjegyzem, nagyon sok olyan versenyző indul a Világ Kupában, aki olyan anyagi támogatást kap, hogy szinte nem is otthon él, mivel a hazájában nincsenek megfelelő körülmények. Ezt nálunk is megadnák. De először eredményt kellene hozni. Ez pedig egy ördögi kör. Véleményem szerint, ha lenne olyan adottságunk, akkor itt is lehetnének nagy versenyzők. Az más kérdés, hogy olyan kiválóság, mint Stenmark nem minden tíz évben születik.

— Van-e nálunk a sí sportban favorizálás? Mert úgy tűnik, hogy most az Apjok-lányokat futtatják. Mennyire játszik ez szerepet az eredménytelenségben?

— Szükségszerű a favorizálás. Ez az egész a magyar sportvezetésből következik. Még azokban a sportágakban is, ahol tömegből választanak, az a szokás, hogy ha meglátják valakiben a tehetséget, akkor abba mindent belefektetnek és a többieknek semmit sem adnak. És ha esetleg nem hoz eredményt akkor is akármit csinált, valamit belemagyaráznak, de magukat igazolják, s noha ez a körülményekből szükségszerűen következik, így az egészséges versenyszellem, ami húzná a többieket és serkentené a legjobbakat is hiányzik. Nyilvánvaló, hogy nem is tudnak olyan eredményeket produkálni. Persze vannak kiugró esetek, bár azok is sokkal könnyebben érnék el, hogyha nem ilyen körülmények között kellene fejlődniük.

Ugyanez az oka annak is, hogy rengeteg személyi ellentét van a sportolók között. Rossz a légkör. Nagyon sok minden nem a versenyeken dől el, hanem azon kívül.

Az a véleményem, s ez egyre jobban érlelődik bennem, ha valaki el tud jutni olyan szintre, hogy képes magát függetlenné lenni az egész sportvezetéstől és mindenféle nemzeti szövetségnek az ilyen dolgaitól, akkor tud igazán nagy lenni. Akár egy Balczó, aki ott hagyott mindenkit és maga csinálta, vagy például Taróczy abszolút függetlenül, szabadon.

— Veled kapcsolatban nem fogalmazódott meg, hogy hálátlan vagy, mert idő előtt hagytad abba a válogatottságot? Hiszen sok lehetőséget kaptál: edzőtábor Ausztriában, itt-ott-amott?

— Azt én is tudom, hogy a síelést idő előtt hagytam abba. Tavaly a tavaszi Grand Prix sorozaton, hatodik, hetedik időket mentem és ez nagyon jó eredménynek számított. Pedig akkor én már tudtam, hogy abba fogom hagyni.

Évek óta sokat sérültem, elég szerencsétlenül alakultak a dolgok. Mégis mindig bíztam, hogy majd a következő évben, hátha...

Visszatérve arra, hogy hálátlan vagyok-e? Szerintem nem! Igaz, évekig favorizáltak, aztán egy személyi ellentét folytán az edzőm, ha nem is nyíltan, de ellenem fordult. Megtámadni nem tudott, mert nálam nem volt jobb. S noha mint embert nem szeretem, mégis az a helyzet, hogy vagy vele, de nélküle semmit nem lehet csinálni. Ami a támogatást illeti, azt elsősorban attól a gyártó cégtől kaptam, amelyiknek a lécével síeltem. És ha kellett a saját családi kasszából finanszíroztam magam.

Hogy abbahagytam a síelést, abban nagyon nagy szerepe volt a légkörnek is. Azért is indulok a klub színeiben, mert tőlük sok segítséget kaptam.

— Meddig akarod még folytatni?

— Nagyon hiányoznak a külföldi versenyek. Itthon nem szeretek versenyezni, mert ha nyerek akkor jó, de ha nem, akkor óriási szenzáció. Most kicsit bizonytalan vagyok, hogy mit fogok csinálni. Jövőre indulni szeretnék az Universiadén, arra majd jobban föl akarok készülni. Különben pedig teniszezni fogok komolyan a Vasasban. Aztán majd meglátjuk.

Madarász György

A miniszter válaszolt a Gólyavárban

Pozsgay Imre kulturális miniszter a Gólyavárban március 21-én „A fiatal értelmiség szerepe a mai magyar társadalomban" címmel tartott előadást egyetemi hallgatóknak., de döntően általános politikai, kulturális kérdésekről beszélt a feltett kérdések alapján.

Megkérdezték többek között, hogy *mely kérdéskörökben maradt el a marxista társadalomtudomány a gyakorlattól?* A miniszter válaszában elmondta, hogy a szocializmus építése tapasztalatainak elméleti konzekvenciáit sok tekintetben nem vonta le a marxista tudomány, ezért a nem-marxisták „magyarázhatták" társadalmunk ellentmondásait. Ez az elmaradás azért következett be, mert az 1956 utáni politikai vezetés döntően pragmatista módon reagált a társadalmi-gazdasági folyamatokra. Az ellenforradalom előtt alapvetően doktriner vezetés irányította az országot, amely a gyakorlati megvalósítás során jóvátehetetlen hibákat, illetve bűnöket követett el.

Az 1968-as gazdaságirányítási reform az iparosítás lezárása és a mezőgazdaság kollektivizálása után a legfontosabb lépés volt a szocializmus építése során — hangsúlyozta a miniszter. Legnagyobb hibája azonban, hogy nem tisztázta az érdekeket, a cselekvő ember mozgató rugóit elméletileg nem vitte végig. Többek között innen is adódik a leegyszerűsített társadalomkép. Pedig rendkívül fontos a reális társadalmi viszonyok feltárása, megismerése. A politikai hatalmat a munkásosztály nevében gyakorolják, de annak belső rétegződését, életmódját alig ismerjük. A munkások ötvenegy százaléka falun él, a falusi lét határozza meg a gondolkodásmódjukat is.

A kérdések között szerepelt, hogy *van-e szegénység Magyarországon?* A társadalom közállapotai sokat fejlődtek — állapította meg Pozsgay elvtárs —, de tudomásul kell venni, hogy százezrek élnek a létminimum alatt, s ezzel a marxista társadalomtudománynak szembe kell nézni.

Hol születnek a döntések, mennyire nyíltak a közvélemény számára? — szólt a kérdés. Nyiltak, bárki számára megismerhetők. De e téren nemrégen elkövetett hibáról is szólt a miniszter. Ránk kényszerítették az emberi jogok kampányát, s erre helytelenül reagáltunk. Ahelyett, hogy elméletileg alapoztuk volna meg a választ, propaganda szinten kezeltük a kérdést. A polgári demokratikus jogok meglétét akartuk bizonygatni szocializmusunkban, pedig az MSZMP népképviseleti funkciót is ellát, döntései állami döntések. Marx A gothai program kritikájában írja, hogy ahol az állam szabad, ott az állampolgár nem szabad. A szocializmusban az államnak a nép alá rendelése az MSZMP-n keresztül történik meg és erről nyiltan kellene beszélni. Majd válaszát így fejezte be: a nyilvánosság elől a döntések kis része záródik el döntően külpolitikai, stratégiai okokból.

A hogyan valósul meg a pluralizmus a szocializmusban? Hogyan viszonyul ehhez az MSZMP? — szóló kérdésre Pozsgay elvtárs elmondta, hogy az MSZMP beépíti döntéseibe az érdekviszonyokat, ezek ismeretében dönt társadalmi kérdésekben. A baj az, hogy sematikus politikai válaszok alakultak ki erre a kérdésre, amelyek a politikai programok számára megfelelőek, de elméleti szinten már nem. Elméleti megalapozást követelő társadalmi érdek jött létre a szocializmusban. Az érdek egyébként sokak szemében pejoratív értelmű. Elítélik, ha valaki érdekei szerint cselekszik, pedig az érdek a legemberibb vszony, a szükségletek tudatosítását fejezi ki. Egy korábbi deklaráció szerint; a szocializmusban az egyéni és a társadalmi érdek azonos, ha mégse, akkor az öntudattal van a baj, propaganda kampánnyal ez elintézhető. Ha az emberek úgymond „okosak lennének" tudnák, hogy érdekeik azonosak a társadalmi érdekkel. Az MSZMP meghaladta ezt az álláspontot. 1966-tól a politikai programokban benne van az érdekviszony elismerése. A X. kongresszus anyaga ezt különösen erőteljesen veti fel. Az utóbbi időben egyes fórumokon azonban visszalopakodik az előző nézet. Tudomásul kell venni, hogy az egyéni és a társadalmi érdek soha nem esett egybe, akkor sem, amikor ezt deklaráltuk. Ennek egyik megnyilvánulása például a tervalku rendszere volt. Az tudvalevőleg az utasítást hozó alkuját jelenti a végrehajtókkal, akiknek elemi érdekeik fűződtek a kapacitásaik letagadásához. Ekkor ugyanis „jobban" tudták teljesíteni a tervet, nagyobb volt a prémium, stb.

Az érdekképviselet egyik módja a társadalmi érdekviszonyokban való eligazodásnak, a döntéshozatalnak. 1970 óta rendszeresen lépések történtek ez irányba a szakszervezetekről, az ifjúságpolitikáról szóló KB határozatok nyomán.

Milyen politikai viszonyok adekvátak a létező szocializmussal, hogy az érdekviszonyok érvényesüljenek? — tette fel a hallgatóság a kérdést a miniszternek, aki az egypártrendszer kialakulásának körülményeit idézte fel.

Az egypártrendszer, mint irányítási eszköz, nem a marxizmus—leninizmus követelménye. Lenin nem azért verette szét az eszereket és a mensevikeket, mert politikai pártot akartak, hanem mert ezek az irányzatok ellenforradalmi platformra helyezkedtek. Nálunk 1949-ben egypártrendszer jött létre. Noha 1948—49 fordulóján más alternatíva is lett volna, ugyanis addigra már „megtisztult" a Független Kisgazdapárt, a Parasztpárt pl.: kiállt a szövetkezetek szervezése mellett. Eléggé el nem ítélhető módon szétverték őket. De 1956 után nem ismétlődött meg ez a lehetőség, mert ekkor már ellenforradalmi pártokként szerveződtek újra. Most már az MSZMP nem agyalhat ki egy ellenzéki pártot, csak azért, hogy legyen. Vannak ugyan ilyen polgári demokratikus alternatívák, de sem létjogosultságuk, sem realitásuk nincs — hangsúlyozta a miniszter. Az MSZMP felelőssége, feladata, hogy a társadalom érdekviszonyai beépüljenek a pártba és döntéseibe.

Szó esett a társadalom továbbfejlődésének kérdéséről is. Pozsgay Imre említést tett Lukács Györgynek arról a nézetéről, miszerint a szocialista fejlődésben szükségszerűek a megrázkódtatások. A miniszter Lukács nézetét nem fogadja el, mert az esetleg egy működő és fejlődőképes mechanizmust szakítana meg. Ugyanakkor a politikai és gazdasági megrázkódtatások esetleg egész nemzedékek számára lennének elviselhetetlenek. Példának a káderpolitikát hozta föl, ahol léteznek generációs ellentétek, kezdve a közfunkcióktól az igazgatásig. Magyarországon a vezető funkciókat betöltő személyek átlagéletkora magasabb, mint Nyugat-Európában. A marxisták is tudatában vannak a generációs problémáknak és nem kívánnak nemzedékeket diszkriminálni. Mivel társadalmunkban a generációk harca nem mozgatórugója a fejlődésnek, ezért egyes nemzedékek esetleges „rossz közérzete" nem lehet ok arra, hogy egy fejlődőképes, működő mechanizmust megszakítsunk. Nyugat-Európában más a helyzet, ahol elkülönült tulajdonosi szubjektum és közvetlen érdekeltség létezik, a politikai mechanizmus olyan, hogy a kormányzati válságok nem párosulnak mély, egész társadalmat megrázó válságokkal.

Ezzel szemben a szocializmusban a tulajdonosi lét csak absztrakcióként vetődik fel a közvetlen termelő számára; míg a rendelkezés lehetősége a tőkés számára megvan, addig a szocialista társadalomban áttételeken keresztül valósul meg. Összegezve a szocializmusban sokkal nagyobb mértékben átpolitizálódnak a viszonyok, mint a kapitalizmusban.

Van-e értelmiségi túltermelés? — Nincsen! Nálunk az egyetemisták számaránya a fejletlenebb európai országokéhoz áll inkább közelebb — mondotta Pozsgay elvtárs. Ugyanakkor egyes ágazatokban lehetséges a fölösleg, ez azonban szorosan összefügg azzal a kérdéssel, hogy az értelmiség egy részét ott foglalkoztatják-e, ahol valóban szükséges. Rámutatott egy olyan problémára, hogy a fizikai dolgozók gyermekei az egyetem után általában a rosszabb állásokat kapják meg, mert nincsenek társadalmi kapcsolataik.

Feltették azt a kérdést is, hogy *vannak-e tabuk a közvélemény számára?* Léteznek, — volt a válasz, de nem a tudományos kutatás, hanem a közvélemény számára. Ugyanakkor az 56-os ellenforradalmi események nem tabuk, beszélni kell róluk!

Az 1968-as gazdasági mechanizmus végrehajtásával kapcsolatos kérdésre a miniszter válaszában elmondta, hogy noha 1968 óta komoly támadások érték, de az ingadozások és az 1973-as visszalépés ellenére alapvető kérdésekben nem léptünk vissza, például a tervutasításos rendszert kiiktattuk, az irányítás alapvetően gazdasági eszközökkel, szabályozókkal történik. Ugyanakkor voltak igazgatási eszközök is, amik azonban egyáltalán nem voltak a vállalatok ellenére, mert megvédték őket a világgazdaság hatásaitól, melynek következtében elkényelmesedtek. A reform nem várt társadalmi következményekkel is járt, ami bázisul szolgálhatott az ellenzőknek, például az önérzetet is sértő kategorizálás. A nyereségre orientált termelésben három kategóriába sorolták a munkásokat. Erre megemlített egy Marx idézetet, miszerint „nincs visszataszítóbb egy moralizáló közgazdásznál". Kijelentette, hogy ezeket a problémákat nem moralizálva kell megközelíteni. Végül összehasonlítva gazdaságunkat a fejlett kapitalista országok gazdaságával, rámutatott, hogy mindkettőre jellemző a hiánygazdálkodás, a mi oldalunkon a kínálathiány, az övéken a kereslethiány a jellemző. Majd hozzátette, hogy a társadalom demokratizálódása is a továbblépés feltétele, szükség van a társadalom alkotóerőinek mozgásba hozására, mely a politikai demokrácia továbbfejlődésével is együttjár.

Ivanyos János
Oláh László
Wolf László

A POLVAX vendége Bácskai Tamás volt, a vitát Király István vezette

Ők is tudnak nevetni (Fotók: Pullai, Radványi)

Hajrá tanárok!

A KEN újszülöttje, a tanárvetélkedő minden előzetes hírezteléssel ellentétben szépen fejlett csecsemőként jött a világra. Hála a rendezők, a diákok, no és természetesen tanáraink bábáskodásának. A színhelyre (az aulába) zárt csatarendben vonultak be a csapatok I. évfolyam, ált. kar. ipari kar, ker. kar felállásában. A csapatok a létszámra és a csapattagok pozíciójára is kaptak pontot (pl. egy egyetemi tanár nyolc személyt tett ki). A legtöbb pontot az I. évfolyam szerezte, majd holtversenyben az ált. kar és a ker. kar. követte. A külgazdasági tanszék az iparszervezési tanszék, a pénzügyi tanszék, a testnevelési tanszék és a világgazdasági tanszék a tanszékvezetővel együtt nagy létszámban kivonult, amiért is a diákok őszinte háláját tolmácsolom.

A bemelegítő egy kör találóskérdés volt, amelyeket természetesen a csoportok profiljára szabtak. Az agrárszakosok aligha kívánhattak volna testhezállóbb kérdést annál, hogy miért hasznos az írógépet a kukoricával, illetve az első évfolyam, hogy miért jó a gólyát a harkállyal keresztezni. (Megfejtések: a sor végén csenget és vált, illetve kopog, ha jön a gyerek.)

A délután fénypontja a pantomim volt, mégpedig a következő témakörben: diákok a zsibongóban, szemináriumon, előadáson és a menzán. Különösen meglepő volt, a tanárok mély ismerete a témákat illetően. Hogy honnan szerezték be az ismeretanyagot! A legnagyobb alakítás díját az első évfolyam képviselete nyerte, a Diákok a szemináriumon című produkcióval. Az ügyességi versenyszámok közül a seprőfoci vitte a pálmát. Hogy milyen heves küzdelem folyt, az

Tóth Tamás, a ker. kar húzóembere

dani. Szerepelt még a programban rögtönzött kis előadás megadott témakörökben. Az egszizmus, a későnjövő, a rektori utóvizsga és a puskázás témákról. Ebben a számban a ker. kar verhetetlen volt, Tóth Tamás, a külgazd. tanszék vezetője személyében. Hogy idézzem magasröptű eszmefuttatását az egszizmusról: „először is tisztázzuk a fogalmat. A fogalom a kettes számrendszerhez tartozik...” De nemcsak ebben a számban, hanem a sörivásban is jeleskedett, egyszóval csapatának szószólója, erőssége, ellenfeleinek istencsapása volt. Nem rajta múlott, hogy az első helyezett nem a ker. kar, hanem az el-

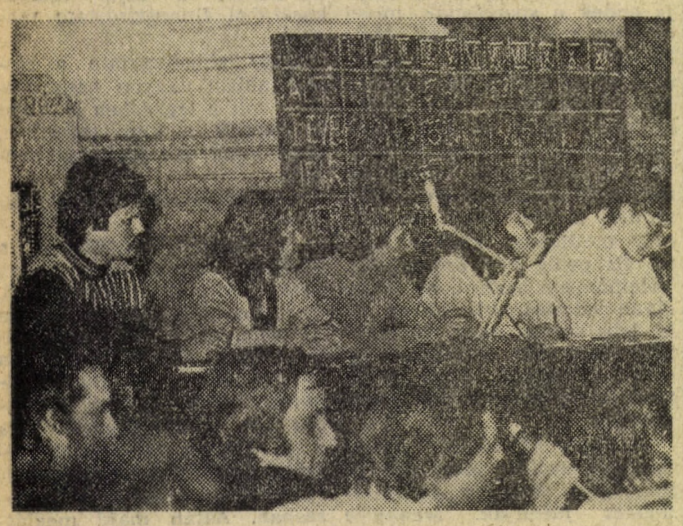

A tanárvetélkedő zsűrije

abból is látható, hogy a legelső percben eltört egy seprő. A szurkológárda a legválogatottabb módon biztatta a játékosokat. A hangulat olyan volt, mint egy vérbeli focimeccsen. De nagy népszerűségnek örvendett a kerékpárverseny és a sörivás is. Az előző gyorsaságra, a második mennyiségre ment. A versenyzők a legnagyobb lelkesedéssel a telefonkönyv egy oldalnyi magtanulását üdvözölték, a felkészülési idő 15 perc volt.

Egyetemünk tudós hölgyei és férfiúi számára a legnehezebb feladatnak egy szocializmus melletti vicc elmondása bizonyult, bár a közönség is segített, ezt a feladatot nem tudták teljes mértékben megoldani. Egyszóval a tanárvetélkedő jól sikerült. Sok tanár azért nem jött el, mert attól tartott, hogy majd a diákok előtt kell „bohóckodniuk”, holott nem ez történt. Ez a vetélkedő igazában a diákok és a tanárok közös ügye volt, s időnként olyan fergeteges biztatásban részesültek a tanári csapatok a diákok részéről, amely — legalábbis ezekben a percekben — annyira közel hozta őket egymáshoz, ahogy éveken át soha. És ha másért nem — akár a KEN-től függetlenül is — már csak ezért is érdemes volt megrendezni ezt a vetélkedőt!

—dn—

Megtört a jég!!

Gólyasiker a nagyvetélkedőn

Ha már a Sándorok, Józsefek, Benedekek nem hozták meg a tavaszt legalább a gólyák kitettek magukért! Friss jelenlétük a tavaszt idézte az aggosodó karokkal — kiváltképp az ipar karral szemben. Pedig az előzetes eredmények és várakozások... Dehát ki hisz ma a meteorológusoknak, a tervezőknek, a jövőkutatóknak és más jövendölőknek?

Hogyan is történt a meglepetés?

Szombaton reggel a mini slalomversennyel folytatódott a KEN. E nemes versengés, noha még nincs jegyezve a nemzetközi versenykalendáriumban és jóllehet magán a versenyen a versenyzőkön és a lebonyolító bizottságon kívül jószerivel csak a tudósító volt jelen a Dimitrov téren, mégis a legismertebb autós sportmegmozdulás! A Trabantok lepipálták a Zsigulikat, mintegy igazolva az alacsony légnyomású levegőtömegek ciklonszerű átvonulását a főváros fölött. A fordulékony kiskocsi lóerői számát meghazudtoló fürgeséggel manőverezett előre-hátra, szinte helyből hátra arcot produkálva, a nézők nem kis csodálkozására.

Benn a nagyvetélkedő stábja szorgoskodott az utolsó előkészítő simításokon. Fények, hangok, dallamtöredékek, plakáttekercsek idézték a régi nagy vetélkedőket, amikor még nem tengett túl a diákok tanulási vágya. Teli a könyvtár? Vagy talán a rongyosbál hatása a megjelentek alacsony száma? Az álomittas gárda talán délutánra feltámadna? De késő a kérdés és tehetetlen, az elnökség már helyét foglalná.

De hol a zsüri feje? A döntések kulcsa? Az ismeretlennel bátran szembe néző nagy hajós, Kolombusz Agrárus, a rektor! Egyetemünk új agrárvonalának folytatója — bizony elkeveredett valahol. Szerencsére a bölcs testületnek nem maradt ideje pánikba esni, a diákrektor megérkezett. Ünnepélyes keretek között felkérte a karokat a bevonulásra. A gólyák dalukat kántálva hosszú plakátkígyókkal arattak sikert. A plakátot később annak rendje és módja szerint széttépték és összegyűrték, így azok tartalmát a tudósító nem tudja idézni. A következőkben bevonult néhány általános és néhány ker. karos is, de az igazi sikert az ipar karosok érdemelték ki. Ők, ha ugyan jogos a többes szám — észrevétlenül vonultak, pontosabban szállingóztak a helyükre.

Kezdetét vette a vetélkedés. A legkülönbözőbb kérdésekre, feladatokra vártuk a nemesveretű válaszokat, megoldásokat. Néhány versenyző nyugati valutáért kezdett hajtóvadászatot, mások Budapestnél minél távolabb levő helységnévtáblát ábrázoló fényképekért loholtak, a kényelmesek és a szabályzatot jól ismerők arra keresték a pontos választ, hogy vajon hány órát lehet hiányozni az egyetemen — a hallgatóknak — a kirúgás veszélye nélkül.

★

Hogy miért fordult a kocka, hogyan nyerhették meg a vetélkedőt a tekintélytiszteletet nem ismerő gólyák a ker. kar, az ált. kar és az ipar kar előtt — talán külön szociológiai TDK-t igényelne.

— BaG —

A ker. kari rivális rektorjelölt, Lux Walter

Kordon nélkül

Rossz reflex alakult ki az utóbbi időben a különböző rock-rendezvényekkel kapcsolatban. Itt az egyetemen is. Már előre fél mindenki a várható nagy botrányoktól, a „csövik”, a „szipuzók” világától. S micsoda képtelen ötlet „ezeket” beengedni a tudomány (szombat esti) szentélyébe — tartják nem kevesen.

Nem védeni akarom ezeket a srácokat, s az effajta rendezvényeket, amikor e sorokat papírra vetem, csak a részvevő szemével szeretném beavatni mindazokat, akik pusztán hallomásból alakítják ki véleményüket.

Minden ellenkező vélekedéssel szemben nem tartom haszontalannak a KÖZGÁZ Klub, alkalmi Reflektorait, amelyekkel ráirányítják a fénycsóvát az új, feltörekvő, s alkalmasint még tehetséges, jó zenét is játszó együttesekre. Ezért is gondolom úgy, hogy a legutóbbi szombati összejövetel is legalább két, eleddig a nagyközönség számára ismeretlen zenekarra hívta fel a figyelmet. Nem rossz arány. Az más kérdés, s ezen lehet is vitatkozni, hogy ez az esemény miként illett bele a KEN programjába.

Szubjektív, s nem is túlzottan hozzáértő véleményem szerint, a két dob, két gitár felállású Rockwell, valamint a debreceni új áramlat, a Golf-együttes jó benyomást keltett (ebben mások is megerősítettek). De a tinik új felfedezettje, az est fénypontja, a miskolci EDDA is jó show-t csinált.

Ami pedig a közönséget illeti. Szolid, majdhogynem visszafogott viselkedés, alkohol- és különösebb botránymentes összejövetel volt. Akadtak persze most is félkábultak, de igazán elenyésző számban. (Könnyű préda és olcsó dolog lenne összehasonlítani ezt a koncertet a rongyosbál alkoholmámoros forgatagával — noha szinte kínálja magát a lehetőség —, ahol még rögtönzött box és karatebemutatóra is sor került, alkalmi élcelődő páros részvételével — egykoron Muhammad Ali képzelt el magának hasonló pankrációt, igaz kordában tartott játékszabályokkal.) Az egyik rendező szerint sokkal könnyebb a tinikkel kijönni, mint a huszonéves vagányokkal. A precízen megszervezett rendezés dicsérete: mindezt rendőrkordon nélkül produkálták.

Elismerés illeti ezért Jobbágy Gyulát, s valamennyi rendezőt.

B. L.

KÖZGAZDÁSZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja
Felelős szerkesztő: FARKASINSZKYNÉ HALAY EDIT
Szerkesztőség: 1093. Budapest, Dimitrov tér 8. III. 381.
Telefon: 174—548
Kiadja: Hírlapkiadó Vállalat
Telefon: 343—100
A kiadásért felelős: Till Imre igazgató
80—1366. Szikra Lapnyomda, Budapest
Felelős vezető: Csöndes Zoltán vezérigazgató
Terjeszti az egyetem
Évi előfizetési díj: 24 forint

Vidám pillanatok a KEN-en

Egy előadás kapcsán

Úgy tűnik az I. évfolyamon a gazdaságtörténeti előadással szemben szédületes mértéket kezd ölteni az érdektelenség. A mai órán például 63-an vagyunk. Ebből közel húszan a terem utolsó soraiban foglalnak helyet, s figyelmüket nem kimondottan az előadónak szentelik. Az „alsó házban” üldögélők egy része az előadáson kívül sok mindennel foglalkozik.

Mi lehet ennek az oka? Vagy minek köszönhető eme helyzetkép?

Nehéz erre egyértelmű választ adni. Nem valószínű, hogy a tantárggyal, vagy a hallgatókkal lenne baj, hiszen a tavalyi félév során az évfolyam túlnyomó többsége rendszeresen bejárt erre az órára.

Vagy a hallgatók fölöslegesnek érzik, hogy eljöjjenek?

Sokan azt mondták, igen. Nem tartják érdekesnek, színvonalasnak, inkább mást csinálnak helyette.

Az előadóról nem tudom eldönteni, hogy zavarja-e vagy sem, hogy az óráján egészen családias légkör kezd kialakulni.

Engem mindenesetre fölöttébb zavarna, ha az én órámon az évfolyamnak mindössze egyhetede jelenne meg.

Madarász

Kevesebb is elég?

Nagyszabású sikkasztási botrány pattant ki egyetemünkön. 3 000 000 forint. Ennyi az az összeg, ami hiányzik. Legalábbis a végzős, pályázat útján elhelyezkedni kívánó hallgatóknak.

Nem így mindazoknak, akik közreműködtek annak a kimutatásnak az összeállításában, amely 35 oldalon keresztül mindent közöl a meghirdetett állásokról, kivéve a felkínált fizetést, más juttatásokat és a szakmegjelölést. Lám, rólunk senki ne mondja, hogy anyagiasak vagyunk.

Mégis, vajon mi indokolja, hogy kimaradtak ebből az egyetlen áttekinthető — mert az eredeti részletes leírások 25 cm vastagságú kötete nem alkalmas erre — kimutatásból ezek a nagyon is fontos információk? Elárulom: a takarékosság. A papírtakarékosság? Nem, dehogy, hiszen 11 oldalnak csak a felére vagy akkora részére sem írtak dokumentumunk szerkesztői.

Igen, kedves olvasó, másodszorra már eltaláltad. A munkával való takarékosság. A mi fizetésünkkel és a saját munkájukkal kapcsolatban nagyon jól alkalmazzák néhányan a népszerű reklámszöveget: „kevesebb is elég!”. No, de ennyire?

— BF —

Március 14-én történt

Üttőrőbolt Budán. Reggel óta szégyenkezem, hogy ismét nem gondoskodtam időben kokárdáról. Megkönnyebbülten lépek be tehát a bolt ajtaján. Ha valahol, akkor itt lennie kell.

— Jónapot kívánok! Kokárdaszalagot kérnék.

Az idős kiszolgálónő fiatalabb férfi kollégájához fordul:

— Tartunk mi kokárdaszalagot?

— Nem, csak fémből tudok adni. Tizenkét forint darabja, Petőfi van rajta.

— Kérek belőle három darabot — nem túl olcsó, de jut belőle a húgomnak is, a barátomnak is és ki számolja ilyenkor a pénzét.

Az úr-eladó kiválogatja a jelvényeket, miközben teljes megrökönyödésemre a következő versbe kezd: „Petőfi Sándor gatyában táncol”. Elnézésed kérem olvasó az idézetért, de elhangzott!! Nem reagáltam rá, hiszen nem ajánlatos a kiszolgálóval ujjat húzni. Tisztességtudóan odajárultam a pénztár elé — miután az eladónő kínos lassúsággal kitöltötte a számlát. Ott volt időm körülnézni. A két eladó komótosan rakosgatott, a tanuló kislány belépésem óta bamba arccal les az ablakon kívüli világba. Vajh, min elmélkedhet?

Mivel a pénztárosnőt percek alatt sem tudták előkeríteni, elálltam a vásárlástól, otthagyva a blokkot, távoztam. Elszámolhatnak magukkal.

— táv —

TDK-sok figyelem!

Értesítjük mindazokat, akik TDK-konferencián vettek részt, és könyvutalványban részesültek, hogy az egyetemi könyvesboltban (földszinten, az I-es mellett) ezek az utalványok három héten belül „levásárolhatók”!

Ugyancsak „könyves-hír”, hogy az MSZMP XII. kongresszusának dokumentumai kaphatók lesznek a „házon belüli” üzletben. Kérik, hogy (elegendő rendelés érdekében) a kongresszusi jegyzőkönyvre, melynek ára 70 forint lesz, a leendő vásárlók jegyezzenek elő.

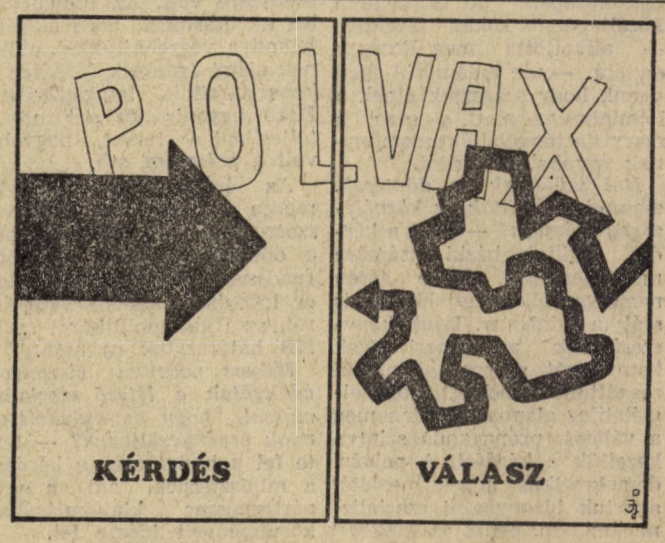

POLVAX... (Paródia?...) (Izsák Jenő rajza)